

ZÁVEREČNÁ DOKUMENTÁCIA

Synoda 2021 – 2024

Európske kontinentálne zhromaždenie

Praha 5. – 12. február 2023

Obsah

Predslov.....	3
Záverečné poznámky	4
ZÁVEREČNÝ DOKUMENT	7
1. Úvod: skúsenosti Európskeho kontinentálneho zhromaždenia	7
1.1 Zloženie zhromaždenia a organizácia práce	8
1.2 Niektoré charakteristické znaky situácie, v ktorej európske cirkvi pôsobia	9
2. Za synodálnu Cirkev v európskej perspektíve	11
2.1 Na ceste s Kristom, naplnení jeho Duchom	11
2.2 Znovu objaviť spoločnú krstnú dôstojnosť.....	12
2.3 Synodalita v službe misie	12
2.4 Rásť ako Cirkev dialógu	13
2.5 Čeliť otvoreným ranám, prekonávať predsudky, zmieriť pamäť	15
2.6 Venovať osobitnú pozornosť rodinám, ženám a mladým ľuďom	16
2.7 Zaviesť synodálnu metódu do cirkevných procesov a štruktúr	17
3. Európske cirkvi zoči-voči synodalite: otázky a napätia	18
3.1 Pravda a milosrdenstvo.....	19
3.2 Tradícia a aggiornamento	20
3.3 Liturgia ako ústredný bod na pozorovanie napätí v Cirkvi.....	21
3.4 Pochopiť misiu Cirkvi.....	22
3.5 Spoluzodpovednosť všetkých v rozmanitosti chariziem a služieb	22
3.6 Vykonávanie autority v synodálnej Cirkvi	24
3.7 Jednota v rôznosti: vzťah medzi miestnym a univerzálnym	25
4. Perspektívy a priority	26
Záverečná nóta biskupov	28
Príloha B : Program zasadania	29
Príloha A: Zoznam účastníkov	

Predslov

Táto dokumentácia obsahuje niekoľko dokumentov z Európskeho kontinentálneho zhromaždenia, ktoré sa konalo v Prahe v dňoch 5. – 12. februára 2023, a to tieto:

1. Záverečné poznámky, schválené Európskym kontinentálnym zhromaždením na posledný deň zasadania (9. februára), ktoré boli bezprostredne rozposlané účastníkom stretnutia. Tieto poznámky predstavujú určitý *executive summary* širšieho záverečného dokumentu.
2. Záverečný dokument, ktorého náčrt bol schválený účastníkmi Európskeho kontinentálneho zhromaždenia na posledný deň zasadania (9. februára) a do ktorého boli následne redakčným tímom zapracované pripomienky zaslané v písomnej podobe po diskusii na záver zhromaždenia.
3. Záverečná nóta biskupov, schválená na záver stretnutia predsedov biskupských konferencií (11. februára), ktorá bola následne zverejnená.
4. Zoznam účastníkov (Príloha A)
5. Program zhromaždenia (Príloha B)

Všetky tieto dokumenty, spolu s ďalšími informáciami týkajúcimi sa Európskeho kontinentálneho zhromaždenia, sú dostupné na webovej stránke <https://prague.synod2023.org/> a na webovej stránke CCEE www.ccee.eu.

Záverečné poznámky

Na konci štyroch dní počúvania a dialógu, vychádzajúceho z ohlasov, ktoré vyvolal *Pracovný dokument pre kontinentálnu etapu* v cirkvách, z ktorých pochádzame, sme si ako Európske kontinentálne zhromaždenie uvedomili, že sme prostredníctvom synodálnej metódy získali hlbokú duchovnú skúsenosť.

To je ovocie, za ktoré ďakujeme Duchu, ktorý nás viedol, a o ktoré sa tu chceme podeliť. Hlbšie sme prenikli do poznania, ktoré cirkevné spoločenstvá nášho kontinentu získali vďaka synodálnemu procesu, a tiež pochopili napätia a otázky, ktorým európske partikulárne cirkvi čelia.¹

Predovšetkým sme opäť pocítili bolesť z rán, ktoré poznačili naše nedávne dejiny, počnúc tými, ktoré spôsobila Cirkev prostredníctvom zneužívania, ktorého sa dopustili niektoré osoby pri výkone svojej služby alebo cirkevného úradu, a končiac tými, ktoré spôsobilo obľudné násilie agresívnej vojny, ktorá zaliala Ukrajinu krvou, a zemetrasenie, ktoré zničilo Turecko a Sýriu.

Táto bohatá a vzrušujúca práca, hoci nebola bez problémov a ťažkostí, nám umožnila pozrieť sa do očí Cirkvi v Európe, so všetkým jej bohatstvom dvoch veľkých tradícií, latinskej a orientálnej, ktoré ju tvoria. V priebehu zhromaždenia sme si čoraz viac uvedomovali to, čo dnes cítime a môžeme potvrdiť, že naša Cirkev je krásna a má v sebe rozmanitosť, ktorá je zároveň našim bohatstvom. Cítime, že ju milujeme ešte hlbšie, napriek ranám, ktoré spôsobila a za ktoré musí prosiť o odpustenie, aby sa mohla skutočne posunúť k zmiereniu, uzdraveniu pamäti a prijatiu zranených. Sme presvedčení, že tieto pocity naplňajú aj srdcia všetkých ľudí, ktorí sa od septembra 2021 zapojili do synodálneho procesu Synody 2021-2024.

Počas dní, keď prebiehalo zhromaždenie, sme prežívali duchovnú skúsenosť, že je možné stretnúť sa, počúvať sa navzájom a viesť dialóg, ktorý vychádza z našich odlišností a je schopný preklenúť mnohé prekážky, múry a bariéry, ktoré nám kladie do cesty naša história. Musíme milovať rôznorodosť v našej Cirkvi a podporovať jedni druhých vo vzájomnej úcte, posilňovaní vierou v Pána a mocou jeho Ducha.

Preto chceme pokračovať v synodálnom štýle, ktorý považujeme skôr za spôsob života našej Cirkvi, za spoločné rozlišovanie a za rozlišovanie znamení čias, než za metodológiu. Konkrétne si želáme, aby toto kontinentálne zhromaždenie nezostalo izolovanou skúsenosťou, ale aby sa stalo pravidelným stretnutím založeným na všeobecnom prijatí synodálnej metódy, ktorá preniká všetky naše štruktúry a postupy na všetkých úrovniach.

¹ Svedectvom tejto práce bude jasnejšie formulovaný dokument, ktorý bude zaslaný Generálnemu sekretariátu synody ako príspevok k ďalším krokom synodálneho procesu, počnúc prípravou *Instrumentum laboris* synodálneho zhromaždenia v októbri budúceho roka. Spolu s množstvom informácií o našej práci a záznamami všetkých plenárnych zasadnutí bude tento dokument k dispozícii na webovej stránke Pražského kontinentálneho zhromaždenia <https://prague.synod2023.org> a na webových stránkach biskupských konferencií, ktoré ho chcú zverejniť v rôznych národných jazykoch.

Takýmto štýlom bude možné venovať sa témam, v ktorých naše úsilie ešte musí dozrieť a zintenzívniť sa: sprevádzanie zranených ľudí, „protagonizmus“ mladých ľudí a žien, schopnosť učiť sa od ľudí na okraji...

Synodálny štýl nám tiež umožňuje riešiť napätia z misijnej perspektívy bez toho, aby sme sa nechali ochromiť strachom, ale čerpali z nich skôr energiu pokračovať na ceste. V našej práci sa objavili najmä dve napätia. Prvé povzbudzuje k jednote v rozmanitosti, čím sa vyhýba pokušeniu uniformity. Druhé spája pripravenosť prijať svedectvo Otcovej bezpodmienečnej lásky k jeho deťom s odvahou hlásať pravdu evanjelia v celej jej šírke: je to Boh, kto sľubuje: „Milosrdenstvo a vernosť sa stretnú navzájom“ (Ž 85, 11).

Vieme, že toto všetko je možné, pretože sme to zažili počas tohto zhromaždenia, ale ešte viac preto, že o tom svedčí život cirkvi, z ktorých pochádzame. Máme na mysli najmä ekumenický a medzináboženský dialóg, ktorého ozveny silno rezonovali v našej práci. Predovšetkým však veríme, že je to možné, pretože ide o milosť: budovanie čoraz viac synodálnej Cirkvi je v skutočnosti spôsob, ako konkrétne uplatniť rovnakú dôstojnosť všetkých členov Cirkvi vychádzajúcu z krstu, na základe ktorého sa stávame Božími deťmi a údmi Kristovho tela, spoluzodpovednými za jedinečné poslanie evanjelizácie, ktoré Pán svojej Cirkvi zveril.

Sme presvedčení, že pokračovanie Synody 2021-2024 nás môže podporiť a sprevádzať najmä tým, že sa bude počas synodálneho zhromaždenia zaoberať určitými prioritami:

- prehliadť prax, teológiu a hermeneutiku synodality. Musíme znovu objaviť niečo, čo je starobylé a čo patrí k povahe Cirkvi, pričom je to vždy nové. To je úloha pre nás. Robíme prvé kroky na ceste, ktorá sa pred nami otvára, keď po nej ideme;
- venovať sa otázke významu Cirkvi ako celej služobnej, čo predstavuje rámec pre ďalšie úvahy o charizmách a službách (vysvätených a nevysvätených osôb) a o vzťahoch medzi nimi;
- preskúmať formy synodálneho výkonu autority, t.j. služby sprevádzania cirkevného spoločenstva a ochrany jednoty;
- objasniť kritériá rozlišovania v synodálnom procese a tiež to, ktoré rozhodnutia prislúchajú ktorej úrovni života Cirkvi, od miestnej po univerzálnu;
- prijať konkrétne a odvážne rozhodnutia o úlohe žien v Cirkvi a o ich väčšom zapojení na všetkých úrovniach Cirkvi, vrátane rozhodovacích procesov (robenie a prijímanie rozhodnutí);
- zvážiť napätie ohľadom liturgie, aby sa v synodálnom duchu Eucharistia stala prameňom spoločenstva;
- podporiť formáciu celého Božieho ľudu v synodalite, s osobitným zreteľom na rozlišovanie znamení čias a s ohľadom na plnenie spoločnej misie;
- obnoviť živý zmysel pre misiu, preklenúť priepasť medzi vierou a kultúrou a nájsť jazyk schopný účinne spojiť tradíciu a obnovu, aby bolo možné znovu prinášať

evanjelium do srdc ľudí, ale predovšetkým kráčať s ľuďmi namiesto toho, aby sme hovorili o nich alebo k nim. Duch nás žiada, aby sme v našej Európe načúvali volaniu chudobných a zeme, a najmä zúfalému volaniu obetí vojny, ktoré žiadajú spravodlivý mier.

Láska k Cirkvi, k bohatstvu jej rozmanitosti, nie je len sentimentálnym citom zameraným na seba. Cirkev je krásna, pretože Pán chce, aby taká bola vzhľadom na úlohu, ktorú jej zveril: ohlasovať evanjelium a pozývať všetky ženy a mužov, aby vstúpili do dynamiky spoločenstva, spoluúčasti a misie, ktoré sú zmyslom jej existencie, oživovanej trvalou vitalitou Ducha. Milovať našu európsku Cirkev znamená obnoviť náš záväzok pokračovať v tejto misii aj na našom kontinente, v kultúre poznačenej mnohými rozdielmi, o ktorých vieme.

Zverme pokračovanie nášho synodálneho zhromaždenia svätým patrónom a mučeníkom Európy!

Adsumus Sancte Spiritus!

ZÁVEREČNÝ DOKUMENT

1. Úvod: skúsenosti Európskeho kontinentálneho zhromaždenia

1. Európske kontinentálne zhromaždenie sa stretlo v Prahe v rámci synodálnej cesty, ktorá sa začala v roku 2021: Synoda 2021-2024 „Za synodálnu Cirkev: spoločenstvo, spoluúčasť, misia“. Plody prvej fázy synody, venovanej konzultáciám Božieho ľudu, do ktorých sa zapojili milióny ľudí, boli zhrnuté v *Pracovnom dokumente pre kontinentálnu etapu* (DKE). Ten bol predložený našim miestnym cirkvám – ako aj cirkvám ostatných kontinentov – s cieľom zhromaždiť ich ohlasy a uľahčiť dialóg medzi cirkvami v Európe.

2. Prvýkrát sa stretol Boží ľud v Európe – biskupi, kňazi, diakoni, zasvätení muži a ženy, laici a laičky – aby sa navzájom počúvali a viedli dialóg v atmosfére modlitby a počúvania Božieho slova.² Bola to nová a neočakávaná skúsenosť. Radosť z toho, že sme súčasťou Cirkvi, ktorú sme zažívali na úrovni diecéz, počas dní zasadania rozkvitla a znásobila sa. Každý z nás sa mohol konfrontovať s realitou odlišnou od tej, v ktorej žije, a spolu sme objavili spoločné príľnutie ku Kristovi. Niekedy prežívame napätie a neistotu, ale sme si vedomí, že na základe viery v Pána môžeme naďalej kráčať spoločne. Na konci štyroch dní počúvania a dialógu, vychádzajúcich z odoziev, ktoré DKE vyvolalo v našich domovských cirkvách, si ako Európske kontinentálne zhromaždenie uvedomujeme, že sme prostredníctvom synodálnej metódy získali hlbokú duchovnú skúsenosť. To je ovocie, za ktoré ďakujeme Duchu, ktorý nás viedol, a o ktoré sa tu chceme podeliť.

3. Hlbšie sme pochopili poznanie, ktoré cirkevné spoločenstvá nášho kontinentu získali vďaka synodálnemu procesu, ako aj napätia a otázky, ktorým európske cirkvi čelia. Táto bohatá a vzrušujúca práca, hoci nebola bez problémov a ťažkostí, nám umožnila pozrieť sa do očí Cirkvi, ktorá je v Európe, so všetkými jej pokladmi, počnúc pokladmi veľkých západných a východných tradícií, ktoré ju tvoria. Na tejto ceste vzájomného načúvania sme si uvedomili, že môžeme byť jednotní v rozmanitosti: „*Rozmanitosť, ktorá nechýba – v dejinách, kultúre, tradíciách, spoločensko-náboženských súvislostiach – je veľkým bohatstvom. Zažili sme krásu dialógu v rozsahu 360 stupňov, nielen od Východu po Západ, ale aj zo Severu na Juh, nezabúdajme na to: od Cypru a Malty až po severské krajiny. Vymieňame si vzácne dary, ktoré vytvárajú bratstvo a disponujú nás pre misiu*“ (voľný vstup host'a).

4. V priebehu zhromaždenia sme si ešte viac uvedomili – a cítime, že to teraz môžeme potvrdiť – že naša Cirkev je krásna, je nositeľkou rozmanitosti, ktorá je zároveň našim bohatstvom. Cítime, že ju milujeme ešte hlbšie, napriek zraneniam, ktoré spôsobila a za ktoré musí prosieť o odpustenie, aby mohla skutočne prejsť ku zmiereniu, k uzdraveniu pamäti a prijatiu zranených. Sme presvedčení, že tieto pocity naplňujú aj srdcia všetkých ľudí, ktorí sa od septembra 2021 zapojili do synodálnej cesty 2021-2024.

² CCEE (Rada európskych biskupských konferencií) a UCESM (Únia európskych konferencií vyšších predstavených) pozvali komunity kontemplatívneho života na kontinente, aby sprevádzali prácu zhromaždenia modlitbou, najmä nepretržitou tichou adoráciou.

1.1 Zloženie zhromaždenia a organizácia práce

5. Cirkvi v Európe sa vyznačujú veľkou rozmanitosťou jazykov, kultúr a obradov. Celkovo sa zhromaždenia zúčastnilo 200 osôb: 140 delegátov z 39 členských krajín CCEE (každý mohol nominovať maximálne štyroch), ku ktorým sa pridalo 42 hostí zastupujúcich Generálny sekretariát synody, komisie CCEE a množstvo inštitúcií, sietí, združení a hnutí Katolíckej cirkvi pôsobiacich na kontinentálnej úrovni. Okrem toho každá krajina CCEE vybrala maximálne desať delegátov (spolu 269 účastníkov), ktorí sa zúčastnili na práci na diaľku prostredníctvom internetu a poskytli svoje príspevky v rámci pracovných skupín online. Napokon sa na tejto práci podieľali členovia sekretariátu CCEE a Generálneho sekretariátu Českej biskupskej konferencie, redakčný výbor tohto dokumentu a mediálny tím.³

6. Každá delegácia so sebou priniesla ovocie prípravnej práce, t. j. ohlasy na DKE v miestnej cirkvi, vychádzajúce zo zhromaždených odpovedí na otázky sformulované v bode 106 tohto pracovného dokumentu. Každá miestna cirkev zorganizovala zhromažďovanie týchto odpovedí spôsobom, ktorý bol vzhľadom na okolnosti najvhodnejší.

7. Práca Európskeho kontinentálneho zhromaždenia v Prahe prebiehala v piatich jazykoch (francúzština, angličtina, taliančina, poľština a nemčina). Po úvodnom zasadnutí bola práca⁴ rozdelená do troch celkov, z ktorých každý bol štruktúrovaný ako široký duchovný rozhovor: vystúpenia delegácií v pléne; zdieľanie odpovedí na DKE v pracovných skupinách; vyjadrenie a zhrnutie spoločných bodov, ktoré sa opäť predniesli v pléne (správy skupín a voľné vystúpenia). Delegáti, ktorí sa zúčastnili na diaľku, boli rozdelení do skupín, ktoré pracovali podobnou formou a podávali správy o spoločnom zdieľaní na osobitnom zasadnutí.

8. V snahe o transparentnosť a s cieľom umožniť čo najširšiu účasť boli všetky plenárne zasadnutia Európskeho kontinentálneho zhromaždenia v Prahe streamované a ich záznamy sú naďalej dostupné na kanáli YouTube Tlačovej kancelárie CCEE na adrese <<https://www.youtube.com/@CCEEMediaoffice/streams>>. Texty príspevkov delegácií, ďalšie vystúpenia, prejavy a príhovory, ako aj správy o práci skupín sú k dispozícii na oficiálnej webovej stránke Európskeho kontinentálneho zhromaždenia <<https://prague.synod2023.org>>. Z nich pochádzajú citáty, ktoré sú uvádzané v tomto dokumente,⁵ ktorý má predstaviť bohatosť a živosť výmen názorov prostredníctvom priameho hlasu tých, ktorí sa na nej zúčastnili. Boli vybrané preto, že stručne, mocne alebo presne vyjadrujú pocity, ktoré zdieľajú aj ostatní prispievatelia, a nie preto, aby naznačovali príklon k určitému stanovisku.⁶

9. Tento dokument vypracovala redakčná komisia, ktorú osobitne vymenovalo predsedníctvo CCEE, po vypočutí všetkých príspevkov, správ a vystúpení predložených počas zasadnutí a na

³ Úplný zoznam účastníkov je k dispozícii v prílohe A.

⁴ Detailný program prác je k dispozícii v prílohe B.

⁵ Pri členoch CCEE sa jednoducho uvádza názov krajiny s výnimkou Mukačevskej eparchie na Ukrajine (kde sa rozlišuje medzi gréckokatolíckou a latinskou cirkvou) a dvoch mnohonárodnostných biskupských konferencií: severských krajín (Švédsko, Dánsko, Nórsko, Fínsko, Island) a Medzinárodnej biskupskej konferencie svätých Cyrila a Metoda (Srbsko, Severné Macedónsko, Čierna Hora a Kosovo).

⁶ Pri citáciách zo správ o práci skupiny uvádzame jazyk, v ktorom sa pracovalo. Pri posudzovaní týchto citátov treba mať na pamäti, že často ide o preklad do jedného z piatich pracovných jazykov textu, ktorý bol pôvodne formulovaný v inom jazyku.

základe osnovy navrhnutej Generálnym sekretariátom synody. Prvý návrh bol prečítaný počas zasadania v posledný deň rokovania a bol schválený zhromaždením. Následne sa zbierali reakcie a pozmeňovacie návrhy, a to počas plenárneho zasadnutia, ako aj prostredníctvom písomných podaní. Redakčná skupina pristúpila k ich preskúmaniu a v prípade potreby návrh textu zmenila a doplnila, až kým nedostal konečnú podobu.

10. Cieľom tohto dokumentu je výlučne poskytnúť stručnú správu o práci Európskeho kontinentálneho zhromaždenia a ponúknuť príspevok európskych cirkví k dialógu na univerzálnej úrovni, najmä vzhľadom na prípravu *Instrumentum laboris* synodálneho zhromaždenia v októbri 2023. Dáva preto priestor hlavným zaznamenaným a súhlasným názorom, ale aj rozdielom a napätiam, ktoré sa objavili, s cieľom určiť priority, ktoré sa majú predložiť na posúdenie pripravovanému synodálnemu zhromaždeniu. Je to správa, ktorú Európske kontinentálne zhromaždenie odsúhlasilo ako verne odrážajúcu vykonanú prácu. Dokument neponúka riešenia, ani teologické výklady, ale má v úmysle predstaviť napätia, ktoré vyšli najavo v miestnych cirkvách. Preto ho nemožno interpretovať ako vyjadrenie definitívneho postoja alebo naznačenie operačných stratégií európskych cirkví ohľadom otázok, ktoré sa budú rozlišovať v ďalších fázach synodálneho procesu.

11. Po stručnom načrtnutí niektorých základných prvkov kontextu, v ktorom európske cirkvi žijú a pracujú a do ktorých je zasadené aj Pražské kontinentálne zhromaždenie, text pokračuje identifikáciou siedmich bodov, na ktorých je možné založiť cestu k synodálnej Cirkvi v európskej perspektíve, a aj siedmich napätí, na základe ktorých sa európske cirkvi cítia byť vyzvané pokračovať na tejto ceste; v závere je potom sformulované to, čo európske cirkvi považujú za priority pre prácu zhromaždenia synody biskupov v októbri 2023.

1.2 Niektoré charakteristické znaky situácie, v ktorej európske cirkvi pôsobia

12. Počas práce zhromaždenia nás zastihla správa o dramatickom zemetrasení, ktoré 6. februára 2023 zasiahlo južné Turecko a severnú Sýriu. O život prišli desaťtisíce ľudí. Zhromaždenie v modlitbe vyjadrilo solidaritu s tými, ktorých zemetrasenie obzvlášť postihlo.

13. Európa je hlboko zasiahnutá bolesťou a utrpením agresívnej vojny, ktorá sa pred rokom rozpútala proti Ukrajine. Zhromaždenia sa hlboko dotkla prítomnosť ľudí z postihnutých regiónov. Situácia vyvolala nové otázky: „*Bolo by dobré spolu s univerzálnou Cirkvou uvažovať o tom, ako ukázať Krista vo vojnových a povojnových podmienkach. Ako osloviť dobrou zvesťou ľudí postihnutých násilím a znásilnením?*“ (Ukrajina, latinská cirkev).

14. Európske cirkvi sú hlboko zasiahnuté krízou sexuálneho a iného zneužívania. Predovšetkým bolo zdôraznené, že odvážny hlas obetí „*smeruje k jadru toho, čo je pre našu Cirkev potrebné: obrátenie*“ (Írsko). Keďže v hre je dôveryhodnosť Cirkvi, je potrebné zaoberať sa jednak prípadmi zneužívania a ranami, ktoré spôsobujú, jednak otázkou ich riešenia zo strany cirkevných autorít.

15. Synodálna skúsenosť sa odohráva v osobitnom kontexte, ktorý charakterizuje európske cirkvi, počnúc rozdielmi, ktoré sa v nich vyskytujú a vytvárajú napätie medzi jej časťami: východnou a západnou Európou – čo predstavuje dedičstvo rozdelenia kontinentu na protichodné bloky na konci druhej svetovej vojny, ale aj medzi Severom a Juhom, medzi

krajinami s katolíckou tradíciou a tými, kde boli a sú katolíci – alebo dokonca i kresťania – po stáročia menšinou. Napriek tomu skúsenosť zo zhromaždenia poskytla obraz Európy a európskych cirkví, ktorý je oveľa pestrejší ako tradičné stereotypy veľkých, homogénnych protichodných blokov. Konfesionálny pluralizmus, ktorý charakterizoval Európu po stáročia, je dnes pôdou, na ktorej prekvitajú ekumenické iniciatívy rôzneho druhu, počnúc ekumenizmom praxe.

16. Náboženský kontext súčasnej Európy je poznačený predovšetkým fenoménom sekularizácie. *„Naša bohatá európska kresťanská tradícia so sebou nesie aj to, že žijeme vo veľmi sekularizovanej spoločnosti. V tomto kontexte musíme otvoriť nové cesty túžbe, vyjsť v ústrety všetkým s horiacou lampou evanjelia“* (Malta). *„Negatívny postoj odsúdenia voči svetu a spoločnosti je sterilný. Máme čo ponúknuť svetu, ale je aj mnohé, čo môžeme prijať. Otvorenosť voči svetu nám môže pomôcť lepšie pochopiť evanjelium. [...] Celý synodálny proces nás požíva k pochopeniu znamení našej doby, vrátane znamení súčasnej sekularizovanej spoločnosti“* (Belgicko). Medzi aktuálne výzvy patrí potreba nadviazať *„dialóg so súčasnou kultúrou a myslením, a to na témy ako umelá inteligencia, robotika alebo otázky súvisiace s rodovou identitou (LGBTQIA+)“* (Portugalsko). Napriek ťažkostiam synodálny proces vníma ako príležitosť v rámci sekularizovanej kultúry, aby sme *„rozšírením nášho stanu boli schopní sprevádzať čo najviac ľudí na ceste kresťanskej skúsenosti“* (Mníchov).

17. Cirkvi v Európe sa musia zaoberať aj problémom migrácie. Tá, ktorá je spôsobená vojnami alebo katastrofálnou ekonomickou situáciou, odvádza aj členov z kresťanských spoločenstiev, ktoré ochudobňuje, pričom niektoré sa stávajú takmer bezvýznamnými. Niektoré *„riskujú, že z rôznych dôvodov, predovšetkým z dôvodu chudoby a fenoménu migrácie, zaniknú a preruší sa odovzdávanie tradície viery“* (Moldavsko). Inde však komunity zápasia s náhlým prílevom cudzincov, ktorí môžu dokonca tvoriť drvivú väčšinu: *„nová realita Katolíckej cirkvi v Grécku: 50 000 gréckokatolíkov a 150 000 katolíckych prisťahovalcov a utečencov. [...] Niektoré farnosti majú väčšinu cudzincov (95 % v troch farnostiach v centre Atén, na Rodose a na Mykonose), pričom Gréci sú v nich zastúpení len v malej miere. Niekoľko stoviek Afričanov je v ilegalite, pretože nemajú doklady. Ostatné farnosti majú mnohonárodnostnú tvár. Iba na ostrovoch so stáročným katolíckym zastúpením sú všetci Gréci. Problém sa zhoršuje, pretože mnoho tisíc prisťahovalcov žije v mestách, na dedinách a na ostrovoch bez prítomnosti katolíckeho farára, a teda bez katolíckeho cirkevného života“* (Grécko).

18. Pri viacerých príležitostiach bolo zdôraznené, že cirkvi v Európe sú cirkvami mučeníkov, pričom bola zaznamenaná aj žiadosť o vypracovanie spoločného európskeho martyrológia *„aby sa šírila pamiatka mučeníkov nášho kontinentu a nechali sme sa viesť ich svedectvom, aby sme rástli vo viere a vernosti našej kresťanskej a katolíckej identite“* (voľný vstup pozvaného hosťa).

19. Uprostred takýchto zložitých výziev väčšina delegácií vyjadrila potrebu oživiť počúvanie Božieho slova: *„Je nevyhnutné, aby Cirkev venovala Božiemu slovu všetok priestor, ktorý si zaslúži, a znovu začlenila duchovný rozmer do svojho bežného života, do všetkých svojich pastoračných aktivít a tiež do vykonávania svojej riadiacej činnosti“* (Francúzsko).

2. Za synodálnu Cirkev v európskej perspektíve

20. Vzájomné porovnanie a výmena názorov vychádzajúcich z DKE viedli k identifikácii siedmich referenčných bodov pre cestu budovania synodálnej cirkvi v európskej perspektíve. Ide o spoločné poznatky, z ktorých môžeme všetci čerpať inšpiráciu a ktoré môžeme realizovať v konkrétnych miestnych podmienkach: 1) duchovný rozmer synodality v perspektíve neustále obracania sa ku Kristovi; 2) znovuobjavenie spoločnej krstnej dôstojnosti a jej dôsledkov; 3) vnútorné spojenie medzi synodalitou a misiou; 4) dialóg ako spôsob života Cirkvi; 5) záväzok prekonávať predsudky a dosiahnuť zmierenie pamäte; 6) prednostná pozornosť voči rodinám, ženám a mladým ľuďom; 7) prijatie synodálnej metódy pre všetky cirkevné procesy.

2.1 Na ceste s Kristom, naplnení jeho Duchom

21. Ježišov životný štýl, jeho kenotická existencia v službe ľudstvu, je cesta, na ktorú je pozvaný každý kresťan a každé kresťanské spoločenstvo: „*Obrátenie, chápané ako vnútorné a vonkajšie pripodobnenie sa Kristovi služobníkovi, by malo byť prvým a posledným kritériom synodálnej cesty, ktorá formuje štýl Cirkvi budúcnosti*“ (Turecko). Samotný pojem „synoda“ sa vzťahuje k osobe Ježiša: „*Na našej synodálnej ceste bol zdôraznený obraz Cirkvi ako spoločenstva všetkých Kristových veriacich. Veriacich, ktorí sú s Kristom, ktorý o sebe povedal: „Ja som hodos“ = cesta (tiež: pravda a život). [...] Kresťania sú „synodoi“ (Ignác Antiochijský), teda synodalita je predovšetkým „spolu-kresťanstvom“. A tí, kto sú „synodoi“ sú „spolu s Kristom“. To znamená, že práve s Kristom a len na tomto kristologickom základe sú všetci pokrstení „synodoi“ v čase spásy, v nasledovaní Krista a v službe svojim bratom a sestrám, v ich putovaní za vzkrieseným Kristom*“ (Bosna a Hercegovina).

22. Mnohé vystúpenia v pléne a v pracovných skupinách poukázali na Ducha Svätého ako hlavného protagonistu a hnacu silu synodálnej cesty. Uviedol to aj český teológ Tomáš Halík vo svojej úvodnej duchovnej reflexii: „*Predovšetkým prostredníctvom spirituality – duchovnej skúsenosti jednotlivých veriacich i celej Cirkvi – nás Duch postupne uvádza do celej pravdy*“. My sme to zažili priamo počas pražského zhromaždenia, keď sme meditovali nad ikonou Turíc, ktorú priniesla slovenská delegácia: všetci prítomní sú zjednotení, aj keď farby ich odevov sú rôzne. Obraz odráža to, čo sme zažili: rôznosť vyjadrených názorov nie je prekážkou pre túžbu, deklarovanú všetkými, byť verní Kristovi a spoločne sa podieľať na budovaní Cirkvi jednotnej v rozmanitosti, vedenej Duchom Svätým, *cum Petro et sub Petro* (spolu s nástupcom apoštola Petra a pod jeho vedením).

23. Napredovanie na synodálnej ceste si vyžaduje „*zachovať ducha neustáleho rozlišovania, aby Cirkev mohla byť vždy miestom osobného i spoločného stretnutia s Ježišom a jeho evanjeliom a východiskovým miestom pre misiu*“ (Portugalsko). Ak je Kristus našim vzorom a Duch je zdrojom energie, ktorá nás pohýna, potom je nevyhnutný postoj obrátenia a starostlivosť o duchovný rozmer, aby sme boli pozorní voči ich hlasu. V srdci synodálnej Cirkvi preto môže byť len osobný vzťah s Bohom: „*Len keď máme osobnú skúsenosť s Bohom Otcom, môžeme si byť navzájom bratmi a sestrami v Kristovi, ísť do sveta s*

posolstvom evanjelia a hlásať bohatstvo našej viery“ (Slovinsko). Pestovanie tohto vzťahu si vyžaduje zapojiť sa do cesty obrátenia, ktorá má zahŕňať celé komunity i tých mimo: „veríme, že základom všetkých našich činností, túžob a návrhov musí byť osobné a komunitné obrátenie a spoločenstvo s Kristom, medzi sebou navzájom a s našimi bratmi a sestrami“ (Španielsko).

24. Vernosť Kristovi treba prežívať aj ako duchovné spojenie s tými, ktorí položili svoj život za evanjelium: „Mučeníctvo mužov a žien, zasvätených i nezasvätených, nás učí, že spoločenstvo je možné aj napriek ťažkým skúškam; že byť verný Bohu je najkrajším svedectvom, aké možno ponúknuť ľudstvu všetkých čias“ (Albánsko). Vskutku, „kresťanskí mučeníci nepoložili svoj život za zvyk, ale za Pravdu: za Krista“ (Maďarsko).

2.2 Znovu objaviť spoločnú krstnú dôstojnosť

25. „V krste sme včlenení do Krista“ (Slovinsko). V mnohých reakciách na DKE sa zdôrazňuje spojenie s Kristom prostredníctvom krstu a jeho dôsledky: „Všetci sme povolaní k svätosti a máme spoločnú zodpovednosť za budovanie Cirkvi“ (pracovná skupina v anglickom jazyku). Preto: „Musíme uznať a potvrdiť našu spoločnú krstnú dôstojnosť ako základ pre obnovu života a služby v Cirkvi. Každý pokrstený si musí lepšie uvedomiť svoju identitu, dôstojnosť a povolanie v Kristovi. [...] Každé povolanie musí byť lepšie pochopené a viac docenené, ak chceme pestovať kolegiálny charakter Cirkvi“ (Škótsko). Synodálny proces bol pre mnohých veľmi užitočný ako príležitosť znovu si to uvedomiť na základe skúsenosti: „Intuícia, ktorá jasne vynikla na tejto synodálnej ceste, bolo znovuobjavenie krstnej dôstojnosti a z nej vyplývajúcej spoločnej zodpovednosti za budovanie a misiu Cirkvi“ (Taliansko).

26. Rovnaká dôstojnosť vyplývajúca zo spoločného krstu bola niekoľkokrát zdôraznená. Toto teologické tvrdenie nadobúda konkrétnejší a aktuálnejší rozmer, keď nás nabáda klásť si otázky o mieste a úlohe žien v Cirkvi: „Súčasná synodálna skúsenosť je pre mnohých dôležitým znamením nádeje a povzbudzuje k spoločnému hľadaniu nových vierohodných ciest. K nim patrí aj uznanie dôstojnosti a povolania všetkých pokrstených, osobitne žien“ (Švajčiarsko). Inými slovami, „zapojenie žien nesmie byť vnímané ako náhrada za nedostatok mužov, ale ako nutné a zodpovedné rozvinutie a uplatnenie teológie všeobecného kňazstva“ (Česká republika). Táto výzva sa ešte závažnejšie týka mladých ľudí.

2.3 Synodalita v službe misie

27. Synodalita má konštitutívne misijný rozmer. Vďaka objaveniu dynamiky evanjelizácie a oživeniu naše miestne cirkvi pochopili, že synodalita a misia sa navzájom podmieňujú a predstavujú pre Cirkev trvalú úlohu. Synodalita predstavuje spoločné kráčanie na rôznych úrovniach, nový štýl ako byť misionárskou Cirkvou a vytvára priestor našej spoluúčasti na Božom poslaní: „Ak berieme princíp synodality vážne, potom misiu nemožno chápať ako jednostranný proces, ale ako sprevádzanie v duchu dialógu, úsilie o vzájomné porozumenie. Synodalita je procesom učenia, v ktorom nielen učíme druhých, ale aj my sami sa učíme od druhých“ (Tomáš Halík, Úvodná duchovná úvaha).

28. Keď kráčame ako misionárska synodálna cirkev, stretávame na ceste spoločníkov, ktorých sa učíme milovať a ctíť, pretože sme spoločne povolani svedčiť o Kristovej láske v zranenom svete. Očakávania ľudí od Cirkvi sú veľké. Veriaci chcú formovať túto misionársku Cirkev a chcú, aby bol vypočutý ich názor, ich každodenný život, ich obavy, ich utrpenia.

29. Byť misionárskou Cirkvou znamená zároveň počúvať ako Kristovi nasledovníci, vidieť existenciálne rany jednotlivcov, ľudstva a stvorenia, a konať v záujme ich riešenia: „*Synodálna cirkev môže pomôcť tieto rany napraviť a zahojiť. Môže nám pomôcť zmieriť sa so sebou samými, s Bohom, medzi sebou navzájom a so stvorením*“ (Írsko). Dôraz DKE na diakonický charakter misionárskej synodálnej Cirkvi bol vrelo prijatý. Na vyjadrenie tohto rozmeru sa často používa obraz Cirkvi ako poľnej nemocnice.

30. V našich dňoch nie je v Európe a vo svete núdza o rany: vojna na Ukrajine, existenčné krízy ľudí, zhoršovanie životného prostredia, pandémie a zranenia spôsobené ľuďom zneužívaním v Cirkvi a rôznymi formami násilia, vylúčenia a ponižovania. „*Mnohé hlasy vyjadrujú vďačnosť za to, že dokument sa sústreďuje na naliehavé krízy súčasnosti. Myslíme najmä na existenčné krízy ochrany stvorenstva, klimatickú spravodlivosť, vojny, chudobu a choroby. Ako Cirkev vo Švajčiarsku sa môžeme dôveryhodne angažovať v týchto krízach, ak budeme pracovať aj na vyriešení našich vlastných vnútorných problémov*“ (Švajčiarsko).

31. Synodalita podporuje Cirkev v tom, aby sa stávala čoraz viac misionárskou, ale tiež efektívne odhaľuje prekážky a napätia, ktoré treba prekonať alebo znášať na tejto ceste. Synodálna cirkev si osvojuje rôzne kritériá hodnotenia; nevyhýba sa dialógu, ale sa oň usiluje; nepodceňuje, ale usiluje sa vyjsť z vlastných istôt a kladie si otázky; otvára priestor pre experimentovanie a v prípade potreby hľadá pomocné riešenia.

2.4 Rásť ako Cirkev dialógu

32. Pre Cirkev je dialóg spôsobom života, ktorý je zasadený na pevných trojičných a ekleziologických základoch. Musí formovať naše vzťahy na všetkých úrovniach, počnúc vzťahmi v rámci našich miestnych cirkví aj medzi nimi navzájom. Dialóg sa dotýka ekumenických a medzináboženských vzťahov, vzťahov so spoločnosťou a prístupu k marginalizovaným a zraneným.

33. Naše miestne cirkvi sa vyznačujú bohatou rozmanitosťou, s ktorou však nie je vždy ľahké žiť: spolunažívajú tu rôzne národnosti a etnické skupiny, veriaci západných a východných tradícií našej Cirkvi. Na túto vnútornú rozmanitosť poukazujú najmä cirkvi v Moldavsku, Rumunsku a na Ukrajine: „*V kontexte menšiny predstavuje ďalšiu ťažkosť kultúrna rozmanitosť katolíkov patriacich do toho istého cirkevného spoločenstva, ktorí prežívajú oddelenosť tradícií, jazykov a uzavretosť v pocite spolupatričnosti, ktorá vytvára rozdelenie*“ (Moldavsko). V každom prípade „*rozmanitosť nemožno vnímať ako problém, ale ako zdroj (obrad rôznych cirkví, liturgia, história a tradície jednotlivých národných cirkví v Európe atď.). Všetky tieto skutočnosti si vyžadujú transformáciu našich srdc, jazyka, ktorý používame vo vzťahu k dnešnej kultúre. Vníname, že sme všetci pozvaní na cestu stretnutia, ktorá sa začína naším obrátením*“ (pracovná skupina v talianskom jazyku).

34. Pokiaľ ide o vzťahy s inými kresťanskými denomináciami a náboženstvami, niektorí upozornili na to, že v mnohých častiach Európy sú katolíci nepatrnou menšinou a majú bohaté skúsenosti s tým, čo znamená myslieť a žiť ekumenicky, tak s protestantskými, ako aj pravoslávnymi cirkvami. Mnohé miestne cirkvi sú zapojené do dialógu s judaizmom a do medzináboženského dialógu, najmä s islamom (napr. Turecko, Bosna a Hercegovina, Albánsko): *„Ekumenické úsilie katolíckeho spoločenstva voči pravoslávny kresťanom (v krajine je veľmi málo iných kresťanov) a dialóg s moslimami a židovskou komunitou sú v nábožensky a etnicky zmiešanej spoločnosti súčasťou života Cirkvi“* (Bosna a Hercegovina).

35. Cirkvi v krajinách východnej a juhovýchodnej Európy si uvedomujú, že sa nachádzajú na hranici s pravoslávny svetom, alebo žijú spolu s veriacimi pravoslávnej cirkvi, ktorí predstavujú väčšinu obyvateľstva. Spolužitie nebolo vždy jednoduché a stále existujú rany, ktoré treba zaceliť. Miestne cirkvi chcú túto úlohu riešiť: *„Cesta synody znovu oživila ekumenické povedomie. Gréckokatolícka cirkev má ekumenické povolanie vo svojej DNA a bolestne pociťuje nedostatok jednoty kresťanov. Nie sme len na geografickej hranici s pravoslávím, ale predovšetkým s našimi pravoslávnymi bratmi a sestrami, s ktorými máme rovnaké rituálne a kultúrne dedičstvo. Samozrejme, že chceme zintenzívniť naše podieľanie sa na ekumenických vzťahoch so všetkými denomináciami, ale najmä s našou sesterskou cirkvou, prejavujúc ducha iniciatívy a tvorivosti, prekonávajúc rany a nespravodlivosti minulosti prostredníctvom skutočného uzdravenia pamäti“* (Rumunsko).

36. Cirkvi západnej a severnej Európy čerpajú z dobrých ekumenických vzťahov s protestantskými cirkvami. Zdôraznili, že modlitebné stretnutia, ale aj spoločné krácanie by sa nemali obmedzovať len na každoročnú príležitosť Týždňa modlitieb za jednotu kresťanov, ale mali by ísť ďalej a hľadať nové možnosti. Lotyšská delegácia napríklad porozprávala o tradícii ekumenickej krížovej cesty, ktorá trvá už 18 rokov a koná sa v Rige na Veľký piatok, pričom bola organizovaná aj počas pandémie za účasti luteránskych a baptistických spoločenstiev.

37. Dialogický štýl sa týka aj vzťahov so sekularizovanou spoločnosťou: *„V Európe zmena nadobúda špecifickú podobu prostredníctvom konfrontácie s čoraz viac sekularizovanou spoločnosťou. V praxi už neexistujú homogénne kresťanské spoločnosti. Nie je dobré túto situáciu iba pozorovať, alebo ju prežívať ako hrozbu či niečo, čomu treba odporovať. Ako Cirkev žijeme vo svete, ale nie nevyhnutne v kresťanskom svete. To si vyžaduje zmenu mentality a skutočné obrátenie z našej strany“* (Belgicko). Zároveň, tvárou v tvár sekularizácii a kultúrnemu pluralizmu, niektorí vyjadrujú obavy, že sa učenie Cirkvi oslabí a oslabí sa napríklad tradičné chápanie manželstva a rodiny, preto vyzývajú Cirkev, aby zostala v dialógu so svetom bez toho, aby sa stala svetskou.

38. Miestne cirkvi v Európe si uvedomujú, že je potrebné vstúpiť do dialógu so spoločnosťou a zostať v ňom. Dialóg so svetom pomáha Cirkvi byť misionárkou, poznávať a pochopiť utrpenie a rany ľudí a stvorenstva a podľa toho konať, predovšetkým vo vlastnom vnútri. Konštatovalo sa existujúce napätie *„medzi sociálno-ekologickými zmenami, ktoré požadujeme od spoločnosti pre pokojné a spravodlivé spolunažívanie v čase mnohých kríz, a našou nedostatočnou schopnosťou obrátenia sa k vyššej spravodlivosti“* (pracovná skupina v

anglickom jazyku). Čas nás čoraz viac núti zapojiť sa do úsilia o spravodlivosť, mier a zmierenie.

2.5 Čeliť otvoreným ranám, prekonávať predsudky, zmieriť pamäť

39. Cirkev spôsobila hlboké rany a zároveň je hlboko zranená. Mnohé príspevky vzdávajú hold „ženám a mužom, ktorí odvážne vystúpili, aby prehovorili o sexuálnom, inštitucionálnom, emocionálnom, psychologickom, fyzickom a duchovnom zneužívaní členmi Cirkvi“ (Írsko) a zdôrazňujú, ako rany spôsobené zneužívaním narušajú dôveryhodnosť Cirkvi. Niektorí vyjadrujú sklamanie z cirkevných autorít za ich odmietavé a neempatické zaobchádzanie s týmito ľuďmi a pýtajú sa: „Do akej miery je možné rozlišovať medzi členmi inštitúcie a samotnou inštitúciou?“ (severské krajiny). Iní sa zamýšľajú nad zodpovednosťou za utajovanie prípadov zneužívania tak individuálnou, ako aj systémovou: „Existujú vážne individuálne chyby; príliš veľa duchovných zneužilo svoju moc a zodpovední, v neposlednom rade biskupi, kryli tieto zverstvá. Existujú však aj systémové príčiny zneužívania moci. Nemôžeme ich popierať. Sme odhodlaní vyvodiť duchovné a štrukturálne dôsledky“ (Nemecko). Niektorí vyzývajú k rozhodnejším krokom, aby sa tento problém riešil transparentnejším spôsobom: „Zneužívanie je otvorená rana a ostáva prekážkou pre spoločenstvo, spoluúčasť a misiu, kým sa plne nevyrieši“ (Írsko).

40. „Len keď počúvame hlasy, ktoré často zostávajú nevypočuté, sme schopní rásť a rozlišovať. Chceme počúvať najmä hlasy niektorých špecifických skupín v Cirkvi: chudobných, marginalizovaných, tých, ktorí sa cítia vylúčení alebo nevítaní, komunity LGBTQIA+, znovu zosobášených rozvedených, migrantov a tých, ktorých život sa nevyvíjal podľa ich predstáv“ (Holandsko). Je potrebné zachovať prepojenie medzi synodálnou reformou a starostlivosťou o obeť a marginalizované osoby v Cirkvi: „V zápasoch o budúcnosť Cirkvi chceme dať do popredia konkrétnych ľudí a ich utrpenie“ (viacjazyčná pracovná skupina). Často sa spomínajú chorí ľudia a ľudia so zdravotným postihnutím. Je naliehavo potrebné konať, pretože mnohí ľudia a skupiny „sa cítia odmietaní, opovrhovaní a diskriminovaní v našej Cirkvi a často majú na to dôvod. Žiadajú o možnosť stretávať sa bez strachu a o úprimný dialóg ako rovný s rovným. Čas beží: uvedomme si, že je potrebné skutočné obrátenie!“ (Švajčiarsko).

41. Počas zhromaždenia sa objavili nielen rozdielne názory, ale aj vzájomné obvinenia. Pre európske cirkvi je však cesta k stretnutiu a vzájomnej dôvere stále otvorená: „Zdôrazňujeme radosť z toho, že sme ako krajiny a cirkvi Európy na rovnakej ceste a sme schopní objaviť, že hoci všetci prežívame rôzne utrpenia a skúsenosti, no spoločnú Kristovu lásku“ (pracovná skupina vo francúzštine). Pražské zhromaždenie nie je na konci tejto cesty, ale práve na jej začiatku: Všetci potrebujeme čas na hlbšie pochopenie toho, čo hovoria druhí, čo niekedy môže byť ťažké prijať a čo si vyžaduje ďalšie uvažovanie, štúdium, rozlišovanie a načúvanie hlasu Ducha Svätého, ktorý nás chce viesť k spoločnej budúcnosti: „Kráčajme spoločne cestou, ktorou Duch Boží vedie našu Cirkev: na mnohých miestach, s mnohými ľuďmi, v mnohých podobách. Je to kairos Cirkvi, aby objavovala a formovala svoju vlastnú synodalitu“ (Nemecko).

42. Stretnutie a výmena názorov medzi delegátmi, najmä počas práce v skupinách, jasne ukázali, že rozdiely v pohľade na svet neexistujú len medzi Východom a Západom, Severom a Juhom. Napriek skutočným rozdielom medzi miestnymi cirkvami nie je možné vytvárať zjednodušený obraz Európy ukotvenej v starých rozdeleniach. V luxemburskom príspevku sa spomína *„veľká priepasť medzi tými, ktorí sa usilujú o reformu alebo dokonca o transformáciu, a tými, ktorí sa zmeny boja až do tej miery, že ju odmietajú. Kiež by nás tieto rozdiely viedli k zvedavosti objavovať argumenty toho druhého, kiež by nás robili bdelymi, aby sme vzájomne rešpektovali a budovali budúcnosť našich spoločností spoločne, nie jeden proti druhému, vnímajúc vlastnú rozdielnosť ako bohatstvo“*.

43. Výzva na obrátenie zaznievala v súvislosti so vzájomnými predsudkami, tak zo strany jednotlivcov, ako aj celých spoločností, vrátane miestnych cirkví. Všetci si musíme *„uvedomiť rôznosť životných prostredí a historických skúseností“* (Chorvátsko), aby sme sa očistili od historickej pamäti, ktorá nám bráni pristupovať k sebe navzájom s postojom otvorenosti a dôvery: *„Pri čítaní DKE sme boli fascinovaní celosvetovou rozmanitosťou skúseností našej spoločnej viery v Krista. Vzťah počúvania a hovorenia sa stal vyváženejším a všetci sme si viac uvedomili hodnotu našich špecifických skúseností“* (Rumunsko).

44. Niektorí delegáti otvorene vyjadrili potrebu obrátenia a očistenia pamäti, aby mohlo dôjsť k zmiereniu našich miestnych cirkví a aby sme sa stali dôveryhodnejšími pre našu sekularizovanú spoločnosť. Všetci musíme znovu prehodnotiť naše tvrdé teologické a pastoračné pozície, aby sme mohli lepšie reagovať na súčasné výzvy. *„Proces sekularizácie nepriniesol zánik kresťanstva, ako niektorí očakávali, ale jeho transformáciu“* (Tomáš Halík, Úvodné duchovné zamyslenie). Potrebujeme kenotickú ekleziológiu, aby sme sa nebáli smrti niektorých foriem Cirkvi: *„Misia prekonáva mnohé problémy, pretože znamená vyjsť zo seba samého. V riziku straty existuje väčšia možnosť niečo prijať“* (pracovná skupina v talianskom jazyku).

2.6 Venovať osobitnú pozornosť rodinám, ženám a mladým ľuďom

45. Mnohé príspevky sa zameriavali na podporu rodín, ktoré sú zodpovedné za upevňovanie a odovzdávanie viery a liturgickú formáciu, za výchovu mladých ľudí a za dielo evanjelizácie: *„Najdôležitejším miestom formácie je rodina, ktorá sa nachádza z rôznych dôvodov v kríze: je potrebné presunúť dôraz pastoračného snaženia na rodiny“* (Slovensko). *„Rodina je základnou bunkou spoločnosti, kde sa učíme tolerancii a vzájomnému prijatiu a kam sa môžeme vrátiť v čase krízy. Preto sme povolaní zaoberať sa manželstvom a rodinou“* (Maďarsko). Tento záväzok má aj ekumenickú a medzináboženskú hodnotu: *„Päť štátom oficiálne uznaných náboženských konfesii (islam, beктаšizmus, pravoslávie, protestantizmus, Katolícka cirkev) spoločne vytvorilo medzináboženskú radu. Okrem monoteizmu, ktorý nás charakterizuje, sú ľudské hodnoty, ktorých nositeľmi sa cítime byť, tým, čo nás najviac spája a čo si myslíme, že môžeme ponúknuť dnešnému ľudstvu“* (Albánsko). To sa uvádza zvlášť vo vzťahu k rodinám.

46. V príspevkoch prakticky všetkých delegácií sa venuje priestor téme účasti a úlohy žien v Cirkvi. *„Mnohé ženy sa podelili o svoju bolesť z odmietania ich spoluúčasti na živote Cirkvi“*

a hovorili o pocitoch vylúčenia a diskriminácie. Ženy zohrávajú kľúčovú úlohu v živote Cirkvi, ale mnohí muži a ženy hovorili o Cirkvi, ktorá „vylučuje“ plnosť darov žien“ (Írsko). Toto je jeden z bodov, ktoré sa najčastejšie opakujú vo všetkých správach a veľmi podobnými slovami. Správa z Bieloruska zdôrazňuje potrebu „venovať väčšiu pozornosť úlohe žien v živote Cirkvi. Na základe sviatosti krstu treba dať ženám ako členkám Božieho ľudu s rovnakou dôstojnosťou ich právoplatné miesto pri vykonávaní poslania Cirkvi a v jej činnosti“. Luxembursko zasa vyzýva na „posilnenie úlohy žien a ich spoluúčasti na všetkých úrovniach života Cirkvi, zohľadniac konečne ich charizmy a talenty“.

47. Nedostatočná pozornosť sa venuje mladým ľuďom, ktorí predstavujú nielen budúcnosť, ale aj súčasnosť našich cirkví. *„Mladí ľudia, viac ako kedykoľvek dosiaľ, hľadajú možnosť niekam patriť, autenticnosť a autonómnosť. Mnohí trpia depresiami a osamelosťou a nik sa o nich skutočne nezaujíma a nepočúva ich. Mladí ľudia sú v našej Cirkvi už teraz nielen v budúcnosti“ (Holandsko). Slovensko vyjadruje ľútosť nad „absenciou mladých ľudí v živote Cirkvi“, zatiaľ čo my potrebujeme „mladých ľudí, ktorí by prijali toto Kristovo poslanie, ktorí vydávajú svedectvo, vedú dialóg, predstavujú iným spoločenstvám a národom všetky tieto hodnoty, ktoré vnášame do nášho života ako mladí katolíci“ (Medzinárodná konferencia biskupov sv. Cyrila a Metoda).*

2.7 Zaviesť synodálnu metódu do cirkevných procesov a štruktúr

48. S postupom práce kontinentálneho zhromaždenia sa do popredia dostalo povedomie o hĺbke a plodnosti metódy duchovného rozhovoru, ktorú niektorí nazývajú aj „synodálnou metódou“: *„Synodálny proces je darom Ducha Svätého, ktorý nás pozýva k aktívnemu počúvaniu, hlbokému dialógu a spoločnému rozlišovaniu prostredníctvom metódy duchovného rozhovoru“ (Španielsko). Ako o tom svedčí aj priama skúsenosť z práce pražského zhromaždenia, duchovný rozhovor podporuje hlbokú dynamiku zúčastnených osôb: umožňuje, aby bol človek vypočutý, a vyžaduje ochotu počúvať tak, že vyjde zo svojich predsudkov a prijme odlišné spôsoby vyjadrovania, ktoré niekedy môžu byť aj zraňujúce. Avšak predovšetkým duchovný rozhovor podnecuje hlboké osobné i spoločné počúvanie Božieho slova, spoločnú modlitbu a obrátenie. Človek počúva svojich bratov a sestry, ale ešte viac počúva Ducha, ktorý je skutočným protagonistom; pri hľadaní ďalších spoločných krokov je nabádaný zamerať sa na Pánov štýl, nie na vlastnú ideológiu. Na to sa vzťahuje pojem rozlišovanie, ktorý si podľa niektorých ešte vyžaduje hlbšie objasnenie. Synodálnu metódu možno s vhodnými úpravami uplatniť aj v ekumenickej, medzináboženskej a sociálnej oblasti.*

49. Aby synodalita nezostala iba abstraktným a formálnym pojmom, synodálna metóda *„potrebuje prehĺbenie, formáciu a inštitucionalizáciu“ (Rakúsko). Na jednej strane je potrebné hlbšie rozpracovať teológiu synodality, na druhej strane mnohí zdôrazňujú dôležitosť „formácie v synodalite, tak duchovných, ako aj laikov“ (Anglicko a Wales), najmä prostredníctvom učenia sa praxou. V synodálnom štýle môžeme rásť prostredníctvom praktického konania, pod vedením Ducha a so sprevádzaním vyškolených ľudí. Maltská delegácia sa pýta: „Vzhľadom na jasný rozdiel, ktorý sme pozorovali medzi procesmi, v ktorých bol ústredným bodom „duchovný rozhovor“ a tými, ktoré akoby kopírovali bežné*

zisťovanie názorov, sa treba pýtať: aké zručnosti a spiritualita sú potrebné, aby synodalita nezostala len pojmom, ale aby sa stala inšpiráciou pre naše štruktúry, aby sa skutočne stali priestormi spoločného rozlišovania, kde je Božia vôľa naozaj v centre?“

50. Preto sa používanie synodálnej metódy má stať štrukturálnym a byť zavedené do bežného života spoločenstiev *„ako adekvátny postup na každom cirkevnom zhromaždení a pri realizácii miestnych pastoračných plánov“* (Moldavsko), až sa stane novým štýlom ako byť Cirkvou. Podľa slovenskej delegácie je prioritou *„vnieť synodálneho ducha do života miestnych spoločenstiev – zaviesť aktívne počúvanie a následné rozhodovanie na základe duchovného rozlišovania“*. Preto sa navrhuje venovať pozornosť zmenám v kánonickom práve, ktoré by uprednostnili rozvoj štruktúr a postupov založených na synodálnej metóde. Jednou z priorit je, aby sa *„farnosti stali miestom skutočnej ‚synodálnej kultúry‘, kde sú všetci pozvaní zúčastniť sa, prejsť sa a prispieť k pastoračnej činnosti v radách alebo zhromaždeniach, pričom tak účinne prijímú spoluzodpovednosť“* (Portugalsko). Súčasne je táto metóda cestou, ako urobiť Cirkev menej klerikálnou, chladnou a byrokratickou, ako to niektorí, najmä mladí ľudia, žiadajú.

51. Ide o to, aby sme sa naďalej učili stávať synodálnou Cirkvou a neuspokojili sa s už uskutočnenými krokmi, nech sú akokoľvek povzbudzujúce. Máme vydávať konkrétne svedectvo, že je možné prežívať napätia bez toho, aby sme ich vnímali ako neriešiteľné protiklady, ktoré nás drvia. Preto je potrebná *„formácia v konkrétnej praxi synodality a autentické načúvanie druhému a Duchu Svätému“* (Holandsko).

3. Európske cirkvi zoči-voči synodalite: otázky a napätia

52. Jadrom synodálneho procesu je identifikovať napätia, ktoré sa vyskytujú naprieč cirkvami v Európe. Ako uviedla rakúska delegátka, napätia môžu byť príležitosťami, ale záleží na tom, ako sa s nimi človek vysporiada: môžu sa zamiesť pod koberec, alebo sa premeniť na konflikt s víťazmi a porazenými, alebo sa stať cestou k synodalite, ktorá si vyžaduje otvorenie priestoru pre experimentovanie. *„Európa má za sebou históriu náboženských konfliktov, ale napätie sa znižuje, keď sa navzájom počúvame, preto ďakujeme Bohu za tento proces synodálneho počúvania“* (online pracovná skupina v anglickom jazyku).

53. Viacnásobné napätia rôzneho druhu sú často zdrojom veľkých obáv. Obraz stanu, ktorý navrhuje DKE, však jasne ukazuje, že nie sú nevyhnutne negatívne: bez napätia sa stan zrúti, zatiaľ čo príliš veľké napätie ho poškodzuje. Hrozí, že sa napätie zmení na polarizáciu, pričom *„polarizácia škodí Cirkvi, Kristovmu telu“* (online pracovná skupina v anglickom jazyku). Avšak *„napätie sa dá prekonať, ak je stan bezpečným priestorom, v ktorom každý cíti, že môže hovoriť a byť vypočutý. V tomto smere bol veľmi užitočný duchovný rozhovor“* (online pracovná skupina v anglickom jazyku). Ocítame sa preto pred veľkou výzvou: *„dokázať žiť v napätiach“* (francúzska a talianska jazyková pracovná skupina). *„Napätie nám dáva príležitosť usilovať sa o zmenu kreatívnejším spôsobom a tak môžeme spoločne hľadať spôsoby, ako nájsť riešenie“* (pracovná skupina v anglickom jazyku). Preto niektorí radšej hovoria o komplementarite alebo schopnosti udržiavať správnu rovnováhu medzi polaritami. Práve v tomto svetle treba interpretovať sedem napätí, ktoré vyšli najavo počas pražského

zhromaždenia: 1) vzťah medzi ohlasovaním pravdy evanjelia a svedectvom o nekonečnom Božom milosrdenstve; 2) skĺbenie vernosti tradícii s „aggiornamentom“ ako odpoveď na volanie hlasu Ducha; 3) liturgia ako zrkadlo života Cirkvi, v ktorom sa odrážajú aj jej napätia; 4) pluralizmus v chápaní misie; 5) schopnosť uplatňovať spoluzodpovednosť všetkých v rozmanitosti chariziem a služieb; 6) formy uplatňovania autority v cirkvi, ktorá je konštitutívne synodálna a zároveň konštitutívne hierarchická; 7) skĺbenie miestnej a globálnej dynamiky, aby sa zachovala tak katolícka jednota Cirkvi, ako aj možnosť jej vtelenia do rôznych životných kontextov a kultúr. Na tejto ceste sú európske cirkvi vyzvané, aby objavili svoj dynamický potenciál a vyhli sa riziku vnútorného rozkolu.

3.1 Pravda a milosrdenstvo

54. Pri vyjadrení tohto napätia sa niektoré delegácie obracajú k slovám DKE, 30: „*Snom je Cirkev, ktorá plnšie žije kristologický paradox: odvážne hlásať svoje autentické učenie a zároveň ponúkať svedectvo radikálneho začlenenia a prijatia*“. Ďalší, ktorí používajú iný jazyk, hovoria o napätí medzi pastoraáciou a náukou, ktoré sa musí riešiť v rámci dialógu Božieho ľudu.

55. V každom prípade sa postoj otvorenosti a prijatia, ktorý naznačuje obraz rozšírenia stanu, považuje za základnú charakteristiku autenticky synodálnej Cirkvi, za mieru jej súdržnosti, a tak nemá vopred dané hranice. Uznáva nutnosť skutočnej blízkosti ku všetkým tým, ktorí sú chudobní, vylúčení, sú obeťami nespravodlivosti a predsudkov, ako aj ku tým, ktorých dôstojnosť je pošliapavaná: „*Nestačí len proklamovať ich prijatie, ale musíme spolu s nimi objaviť ich miesto v Cirkvi*“ (Česká republika). Zároveň sa zdôrazňuje riziko, že to môže viesť k rozriedeniu evanjeliových požiadaviek, ktoré má Cirkev hlásať: „*Je potrebné, aby Cirkev autenticky a jasne komunikovala kresťanskú pravdu*“ (Maďarsko). Zaznieva aj obava, že „*uvažovanie o pastoračných riešeniach v týchto otázkach môže by mohol viesť k ,doktrínálnym zmenám*“ (Poľsko).

56. Napätie medzi týmito dvoma požiadavkami dobre vyjadrujú slová mladých Slovincov: „*Mladí ľudia chcú Cirkev blízku ľuďom, aj tým na okraji, otvorenú otázkam rozvedených a znovu zosobášených, LGBTQIA+ ľuďom. Chcú však aj to, aby Cirkev jasne povedala, že nie všetko je prijateľné. Takže Cirkev by mala počúvať, ale aj hovoriť celú pravdu s veľkou láskou!*“ (Slovinsko).

57. Obidva dôrazy sú odpoveďou na potrebu autentickosti učeníkov, ktorí chcú ísť v Pánových stopách: „*Tak DKE a ako aj rozlišovanie miestnych cirkví zdôrazňuje potrebu Cirkvi otvorenej pre všetkých, pretože jej oči sú upreté na Krista. Mladí ľudia, chudobní a vylúčení, ľudia so zdravotným postihnutím, homosexuáli, rozvedení a znovu zosobášení, všetci musia cítiť, že sú v Cirkvi Prijímaní a že v nej majú svoje miesto, pretože sú údmi toho istého Kristovho tela (porov. 1 Kor 12)*“ (Francúzsko).

58. Prijatie všetkých na znak Božej bezpodmienečnej lásky a ohlasovanie pravdy evanjelia sú požiadavky zakorenené v jedinečnom poslaní Cirkvi: „*Boh je Pravda, preto chce, aby každý človek mohol túto Pravdu poznať a žiť podľa nej. [...] Jedine Ježiš Kristus je jediným Pánom*

a Spasiteľom sveta. A vzorom všetkých medziľudských vzťahov je Boh v Trojici osôb“ (Ukrajina, latinská cirkev)

59. Toto napätie sa nedá vyriešiť jednorazovo, ale treba s ním zaobchádzať zodpovedne, odolávať pokušeniam ideologických interpretácií a vydať sa smerom k väčšej duchovnej hĺbke: *„Napätie medzi pastoráciou a doktrínou [...] môže zodpovedať napätiu medzi láskou a pravdou. Namiesto toho, aby sme ich stavali do protikladu, nemali by sme skôr vyjadriť ich komplementárnosť v zmysle Žalmu 85,10: ‚Milosrdenstvo a vernosť sa stretnú‘?“* (pracovná skupina vo francúzskom jazyku). Ide o cestu kontemplatívneho pohľadu, ktorý nám umožňuje lepšie spoznať Pána Ježiša a spôsob, akým dokázal spojiť tieto dva prístupy: *„Základnou pravdou Ježiša Krista je moment milosti a milosrdenstva, pretože milosrdenstvo vedie k pravde“* (online pracovná skupina v anglickom jazyku). Tento kontemplatívny postoj je základom pre potrebné rozlíšenia: *„Bezpodmienečné prijatie nebráni rozlišovaniu, aby sa vyjadrilo milosrdenstvo a pravda v konkrétnych situáciách“* (Francúzsko).

60. Z toho vyplýva potreba formácie k pravde a milosrdenstvu: *„formácie, ktorá udržiava v napätí autoritu Písma, Tradície, Magistéria a osobnej skúsenosti“* (Anglicko a Wales). Ale na hlbšej rovine sa tu stretávame s výzvou k osobnému a spoločnému obráteniu: *„Pokým sa Cirkev snaží rozšíriť priestor svojho stanu a byť inkluzívnejšia, treba sa pýtať, akým spôsobom by mala zmeniť samu seba, svoje učenie alebo svoju prax? A do akej miery by mala žiadať svojich členov, aby zmenili svoje srdce a zmysľovanie, a vyzývať všetkých k obráteniu? Spoločná cesta obrátenia sa stáva jednou z prvých foriem inklúzie“* (Malta).

3.2 Tradícia a aggiornamento

61. *„Snád' najrozšírenejším napätím v Európe je rastúca priepasť medzi Cirkvou a sekulárnou kultúrou. Na preklenutie tejto priepasti musí byť jazyk Cirkvi prístupný všetkým bez toho, aby sa oslabilo evanjeliové posolstvo“* (Škótsko). Musíme si uvedomiť, že „jazyk viery používaný v Cirkvi sa často veľmi líši od toho, ako ho ľudia chápu a používajú v každodennom živote súčasnej spoločnosti“ (Holandsko). V súvislosti s týmto konštatovaním sa rôznym spôsobom často opakovala otázka, ktorú sformulovala portugalská delegácia: *„Čo chce Ježiš Kristus od svojej Cirkvi dnes?“*.

62. Obava z rozchodu s tradíciou sa objavila zvlášť vtedy, keď sa riešili rozdiely v teologickej citlivosti vzhľadom na vzťah medzi odkazom na tradíciu a čítaním znamení čias. *„Rozdielnosť medzi ‚tradíciou‘ a ‚modernitou‘ sa rozširuje a je čoraz agresívnejšia. Zvlášť bolestné je to v oblasti liturgie“* (severské krajiny).

63. Mnohí delegáti sa dožadovali rýchlych a radikálnych zmien ako výsledku stretu medzi teológiou a súčasnou kultúrou: *„Musíme sa stať cirkvou prítomnosti, ktorá vie počúvať a byť vypočutá. Transformovať Cirkev bez toho, aby sme sa pozerali len dovnútra, ale zamerať pohľad na svet [...] zachovať] dvojité dynamiku: proces vnútornej reformy a odpoveď na výzvy súčasného sveta, teda zároveň obnoviť aj zachovať našu kresťanskú identitu“* (Luxemburg).

64. Iní sa dištancovali od zavádzania zmien, ktoré by mohli by mohli ohroziť integritu cirkevného učenia. Napríklad rumunská delegácia *„dúfa, že Cirkev bude otvorená dialógu so*

svetom bez toho, aby sa stala Cirkvou ‚zo sveta‘; že členovia Cirkvi budú vo veciach viery a morálky hovoriť odvážne a bez kompromisov“. Niektorí rečníci vyjadrili obavy z nevhodnej reformy Cirkvi, ktorá by oslabila posolstvo evanjelia: „Veríme, že nie je správne, aby sa Cirkev prispôbovala ‚svetu‘ len preto, aby sa necítila prenasledovaná alebo považovaná za ‚staromódnu‘“ (Albánsko).

65. Ak máme prežívať napätie medzi tradíciou a „aggiornamentom“ bez toho, aby sme sa ním nechali rozdrviť, vyžaduje si to schopnosť dynamicky vyjadriť vzťah medzi týmito dvoma pólmi: „Všetci chceme rozvíjať a realizovať nové myšlienky, ale musíme nájsť rovnováhu medzi tradíciou Cirkvi a novým myslením“ (Estónsko). „Naliehavým problémom sa zdá byť nájdenie múdreho konsenzu medzi pastoračnými rozdielmi a riešeniami, ktoré by bez ohrozenia doktrínálnej koherencie umožnili adekvátnejšie reagovať na súčasné pastoračné výzvy“ (Poľsko). Konštatovalo sa, že na dosiahnutie tohto cieľa je potrebné venovať vážnu pozornosť „teológii živej Tradície (DV 8) ako historickej pamäti a zároveň citlivému rozlišovaniu a posudzovaniu novej situácie a výziev vo svetle Kristovho evanjelia Základným postojom sa stáva načúvanie Duchu Svätému a umenie rozlišovať znamenia čias (GS 4), keď sa toto rozlišovanie nebojí ísť za hranice vytýčené historickou skúsenosťou“ (Česká republika). Synodalitu nemožno zneužívať a ohýbať na podporu ideologických postojov, ani neznamená prijatie každého názoru vyjadreného počas konzultácií. Je to skôr dynamický spôsob vzájomného počúvania s pokorou a otvorenosťou srdca voči tomu, čo nám predkladá Duch Svätý.

3.3 Liturgia ako ústredný bod na pozorovanie napätí v Cirkvi

66. Ústredné postavenie liturgie, okolo ktorej sa zhromažďuje a z ktorej sa živí celá Cirkev, z nej robí zrkadlo, v ktorom sa odráža celé spoločenstvo vrátane jeho napätí. Pre rozlišovanie v Európe je napríklad dôležité a je výzvou to, že liturgia sa veľmi často spomína v súvislosti so zložitými napätiami alebo pastoračnými ťažkosťami, zatiaľ čo radosť z liturgie vo všeobecnosti, a najmä z Eucharistie, sa deklaruje len zriedka. Možno je to niečo príliš samozrejmé, ale je nutné sa nad touto absenciou ďalej zamýšľať.

67. Je možné odhaliť základný vzťah medzi Cirkvou a liturgiou, medzi ekleziológiou a liturgickou teológiou: „Liturgický rozmer v Cirkvi je miestom silného napätia. Tieto napätia sú súčasťou hlbších napätí ekleziologickej povahy. Ekleziologické napätie často vyplýva z vízie Cirkvi založenej na niečích vlastných očakávaniach“ (pracovná skupina v talianskom jazyku). Práve v tomto kontexte treba chápať napätia a utrpenia spojené so starobylou podobou rímskej liturgie. V správach z Francúzska, Anglicka a Walesu a severských krajín sa výslovne hovorilo o predkoncilovej liturgii podľa misála z roku 1962.

68. Liturgia sa niekoľkokrát spomína v súvislosti so sviatosťami kresťanskej iniciácie, a to najmä so sviatosťou birmovania, ktorá predstavuje veľkú výzvu, pretože v niektorých kontextoch nevedie k začleneniu sa do života a poslania Cirkvi, ale naopak, k vzdialeniu sa od Cirkvi. Vo viacerých krajinách sa ozývajú výzvy na zamyslenie a konanie s cieľom obnovy liturgického jazyka a ozýva sa tiež hlbšia túžba po obnove, ktorá by vyjadrovala tajomstvo viery a liturgie na jednej strane a vzťah medzi liturgiou a životom na strane druhej.

„Niektorí veriaci konštatujú, že vo všeobecnosti kňazi a Cirkev v Bulharsku nepoužívajú súčasný jazyk, pričom doba sa zmenila a kostoly sú poloprázdne“ (Bulharsko). Inde existuje napätie medzi túžbou po duchovnosti a príliš formálnou liturgiou. Osobitnú ťažkosť predstavuje homília: pozornosť treba „venovať formácii a podpore kňazov [...], ktorí musia byť blízko Božiemu ľudu a vyjadrovať aj blízkosť celej Cirkvi, tiež prostredníctvom zrozumiteľnosti hlásania“ (Mukačevo).

69. Na záver možno povedať, že „liturgia je priestor, do ktorého nás Boh pozýva, aby formoval svoj ľud, a dáva nám silu svojho Ducha, aby nás zjednotil s Ježišom v jeho poslaní. Potrebujeme prehĺbiť naše poznanie, ako nás spôsob slávenia liturgie môže ďalej formovať ako synodálnu Cirkev“ (Malta).

3.4 Pochopiť misiu Cirkvi

70. Na hlbšej úrovni sú uvedené napätia spojené s napätiami týkajúcimi sa chápania misie: „Na čo sme povolani? Niektorí si môžu zamieňať členstvo v Cirkvi s uzavretím sa do pohodlnej ulity. Iní si ho predstavujú skôr ako priestor, kde si každý môže zmiešavať a prispôbovať veci, ako sa mu zachce, bez akéhokoľvek pocitu zodpovednosti alebo obrátenia. Niektorým nie je jasné, čo misia znamená. A ak je Cirkev celá služobná, ako potom máme porozumieť špecifickým darom vysvätených služobníkov v rámci jedného svätého Božieho ľudu?“ (Malta). Na dôsledky týchto napätí je potrebné dozrieť: „Vo všeobecnosti sa zdá, že je potrebné komplexnejšie si osvojiť pojmy ako ‚misionársky‘ a ‚misijný rozmer‘ života Cirkvi“ (Ukrajina, Gréckokatolícka cirkev). Stretávame sa tu s pluralizmom interpretácií: niektoré miestne cirkvi sa domnievajú, že úlohou misionárskej Cirkvi je posilňovanie katechézy a rast náboženskej praxe; iné chápu misiu ako vychádzanie do sveta, s cieľom urobiť Božiu lásku hmatateľnou pre všetkých ľudí, najmä pre vylúčených a tých, ktorých Cirkev zranila; ďalší dodávajú, že Cirkev by mala byť domovom pre všetkých ľudí, najmä pre mladých. Stručne povedané, vníma sa napätie „medzi uzavretosťou vo vlastnom spoločenstve (elitárstvo) a potrebou vychádzať na misiu“ (Slovensko).

71. Napätie v chápaní misie je zjavné aj v príspevkoch miestnych cirkví vážne postihnutých prípadmi sexuálneho zneužívania: ako môžu byť misijnými cirkvami, keď práve spôsobili ťažké utrpenie mnohým ľuďom? Týka sa to dôveryhodnosti Cirkvi. Uznanie bolesti obetí vedie k uznaniu a vyjadreniu vážneho napätia. Napokon, aj medzi napätiami súvisiacimi s misiou je „vyjadrená obava, že synodálny proces zostane bez konkrétnych štrukturálnych dôsledkov, ktoré sa považujú za predpoklad dôveryhodnej misie“ (Rakúsko).

3.5 Spoluzodpovednosť všetkých v rozmanitosti chariziem a služieb

72. „Synodalita Cirkvi si vyžaduje aj uznanie darov a chariziem každého veriaceho, rovnakú dôstojnosť každého z nich, snahu o harmonické spojenie rôznych povolaní v Cirkvi. Ako je potrebné uznať autoritu pastierov a poslanie, ktoré dostali, rovnako je potrebné uznať *sensus fidei* každého veriaceho, či už klerika alebo laika. Služobné kňazstvo treba chápať skôr ako službu krstnému životu tým, že dáva každému pokrstenému a pobirmovanému veriacemu plnú spoluúčasť na živote a poslaní Cirkvi“ (Francúzsko).

73. Jedným z najviditeľnejších prejavov všeobecného kňazstva v rámci synodality je vykonávanie špecifických služieb a zodpovedných úloh, ako aj spoluúčasť na riadení Cirkvi na rôznych úrovniach, ako spôsob uplatňovania spoluzodpovednosti všetkých pokrstených za misiu Cirkvi, na základe ich spoločnej krstnej dôstojnosti. Preto hovoríme o služobnej Cirkvi ako o konkrétnej výzve, najmä z dôvodu našej schopnosti predstaviť si konkrétne podoby jej realizácie. Synodálny proces vedie k túžbe po bratskej Cirkvi „*bez klerikálnych deviácií*“ (Belgicko) vo vykonávaní všetkých služieb, zasvätených i nezasvätených osôb: „*V takejto ‚celej služobnej‘ Cirkvi treba znovu premyslieť úlohu a identitu kňazov*“ (Taliansko); alebo, ak sa dôraz položí inde: „*Zapojenie laikov je príležitosťou integrovať, nie nahradiť poslanie vysvätených osôb*“ (Maďarsko).

74. V tejto perspektíve pražské zhromaždenie potvrdzuje, že „*kňazská služba je pre Cirkev veľkým Božím darom*“ (Francúzsko) a rôznymi spôsobmi vyjadruje hlbokú starostlivosť o kňazov. Vyzdvihuje túžbu po „*pozitívnom obraze kňaza*“ (Rakúsko), ale aj záujem veriacich o blaho kňazov a ich osamelosť: „*Mladí ľudia pozorujú, že kňazi sú väčšinou nedostatočne pripravení na prácu s ľuďmi, ale často sú aj osamelí a bez vhodných partnerov*“ (Slovinsko). Na druhej strane chýba reflexia o sviatostnom diakonáte, s výnimkou prípadov, keď ide o jeho prístupenie ženám.

75. Niektoré príspevky poukazujú aj na otázky, týkajúce sa hraníc prístupu k služobnému kňazstvu: „*Historická premenlivosť formy služobného kňazstva povzbudzuje k diskusii o svätení ženatých mužov*“ (Česká republika). Ďalšia otázka sa týka diakonského svätenia žien, hoci nejde o jednoduchú záležitosť: „*Existujú napätia týkajúce sa tém, ktoré rozdeľujú, ako je prístup žien ku kňazskému sväteniu a svätenie ženatých mužov*“ (Portugalsko). „*Názory sa rozchádzajú v otázke svätenia žien na diakonát/presbyterát*“ (pracovná skupina v anglickom jazyku). Niektoré príspevky poukazujú na to, že „*je potrebné hlbšie preskúmať otázku prístupu žien k službám spojeným s vysviackou*“ (Luxembursko).

76. V širšej perspektíve sa mnohé delegácie zaoberali otázkou prístupu žien k výkonu autority: „*Otázka kňazstva žien nie je u nás horúcou témou, ale mali sme veľa diskusií o účasti žien na rozhodovacích procesoch*“ (Litva). Pre niektorých je to dokonca podmienka väčšej plodnosti Cirkvi v Európe: „*Niet pochyb: účasť laikov a najmä žien na všetkých úrovniach Cirkvi sa pociťuje ako priorita. [...] Cirkev potrebuje hlas a špecifické vodcovské a komunitné kvality žien*“ (Holandsko).

77. V každom prípade je tu veľká zhoda: „*Treba podporovať skutočnú a účinnú spoluzodpovednosť Božieho ľudu a prekonávať klerikalizmus. Je dôležité rozvíjať laické služby*“ (Španielsko). Nejde len o otázku miesta žien v Cirkvi, ale o chápanie rozmanitosti služieb ako výrazu synodálnej povahy Cirkvi.

78. To si vyžaduje prehĺbenie otázky spolupráce medzi kňazmi a laikmi v poslaní Cirkvi: „*Stále chýba nielen skúsenosť spoločenstva života, ale aj zdravá spolupráca medzi kňazmi a laikmi*“ (Litva). Mnohé príspevky ju označujú za miesto napätia alebo frustrácie, dokonca idú tak ďaleko, že ju vnímajú ako napätie medzi inštitúciou a charizmou. Preto „*sa zdá dôležité, aby spolupráca a prevzatie služieb rozvíjali na základe uznania schopností*“ (severské krajiny).

79. Aby táto spolupráca bola plodná, je potrebná špecifická formácia, tak pre seminaristov (počiatočná formácia), ako aj pre kňazov (trvalá formácia), a nielen pre nich: „*Formácia všetkých pokrstených je nevyhnutná, aby im pomohla znovu objaviť zmysel ich povolania a ich úlohy v Cirkvi, a to v logike spoluzodpovednosti, a nie nahradenia*“ (pracovná skupina v taliančine). Táto formácia musí byť trvalá a musia sa na nej spoločne podieľať kňazi i laici, čo si vyžaduje vytvorenie adekvátneho priestoru a príležitostí pre experimentovanie. Napokon turecká delegácia ako jediná spomenula formáciu kňazov prichádzajúcich zo zahraničia, čo je fenomén, ktorý sa týka takmer všetkých európskych krajín. Títo kňazi „*sa musia veľmi dobre naučiť jazyk a spoznať kultúru, aby boli schopní vteliť dobrú zvesť do miestnej kultúry*“ (Turecko).

3.6 Vykonávanie autority v synodálnej Cirkvi

80. Mnohé príspevky sa týkali rôznych aspektov výkonu autority v Cirkvi. Celá cirkevná a misijná obnova, o ktorú sa usiluje súčasný synodálny proces, vychádza z dvoch princípov: v Cirkvi pochádza každá špecifická autorita od Krista a je vedená Duchom Svätým: „*Každá skutočná obnova a posilnenie synodality Cirkvi a v Cirkvi musí vychádzať zo základných princípov samotnej Cirkvi, zo základov, na ktorých Cirkev založil Ježiš Kristus, náš Pán*“ (severské krajiny). Dôsledky sa týkajú samotnej podstaty Cirkvi, v ktorej Duch Svätý pôsobí aj dnes. „*Cirkev je esenciálne synodálna a esenciálne hierarchická. Úlohy a výzvy s tým spojené možno opísať ako ,decision-making (robenie rozhodnutí)’ a ,decision-taking (prijímanie rozhodnutí)’ . Nesmú existovať víťazi alebo porazení. Duch Svätý [...] je často tou treťou možnosťou*“ (Rakúsko).

81. „*Je potrebné prekonať strnulosť: príliš zhora nadol orientovaný spôsob chápania výkonu autority, formy klerikalizmu na rôznych úrovniach (a to nielen medzi kňazmi), zabúdanie na to, že keď sa niečo týka všetkých, treba o tom diskutovať so všetkými. Tí, ktorí majú v spoločenstve zodpovednosť, majú za úlohu zapojiť a oceniť prínos všetkých, pretože sa všetci máme jeden od druhého čo učiť*“ (Taliansko). Okrem toho „*všeobecné kňazstvo všetkých nie je v rozpore so služobným kňazstvom a naopak. Spoločné uvažovanie už zažívame v synodálnom procese. Ako je možné dospieť k spoločnému rozhodovaniu?*“ (Nemecko).

82. Preto je potrebná hlboká zmena: „*Pre výkon moci a autority v Cirkvi by sa mal vybudovať synodálny inštitucionálny model so štruktúrami a orgánmi, ktoré odrážajú ducha synodality [...] a nemajú len poradné funkcie*“ (Mukačevo). „*Zdá sa, že synodalita si vyžaduje hlbokú zmenu mentality v Cirkvi, najmä u tých, ktorí v nej nesú zodpovednosť*“ (Belgicko). Na druhej strane „*veriaci si musia viac uvedomovať, že sú súčasťou Cirkvi a že sú potrební pre život Cirkvi, pričom nesmú zabúdať, že rozmanitosť chariziem bez hierarchického poriadku sa stáva anarchiou, rovnako ako prísna hierarchia bez živej charizmy sa stáva diktatúrou*“ (Mukačevo).

83. Táto zmena sa musí odraziť v konkrétnych rozhodnutiach, pri ktorých Cirkev musí rozlišovať. „*Na prehodnotenie a inšpirovanie všetkých potrebných doktrínálnych, štrukturálnych, kánonických a pastoračných zmien bez toho, aby sa zničilo spoločenstvo alebo sa stratila zo zreteľa osoba a učenie Ježiša Krista, bude nevyhnutná odvaha a múdrosť*

Ducha“ (Írsko). Je jasné, že podstatnými aktérmi tejto zmeny v prospech obnoveného a synodálneho výkonu autority sú biskupi. „*Veríme v hodnotu biskupskej služby*“ (Taliansko).

84. Autorita sa musí uplatňovať v bratskejšom a participatívnejšom riadení: „*Mnohí volajú po tom, aby sa zvažilo participatívnejšie riadenie, ktoré dáva priestor na počúvanie a rozlišovanie a chápe autoritu ako akt lásky a služby, aby sa dosiahlo kvalitnejšie riadenie v Cirkvi*“ (Francúzsko). Poukazuje sa však aj na „*napätie medzi autoritou a službou*“ (viacjazyčná pracovná skupina). Európske spoločenstvá majú aj niektoré špecifické potreby: „*Aby bola európska cirkev spoľahlivým a dôveryhodným partnerom vo verejnej sfére a voči ľuďom, musí spĺňať štandardy fungovania a riadenia vyžadované v spoločnosti (DKE 62). Z toho vyplýva potreba transparentnosti, zodpovednosti a participatívneho riadenia (DKE 79)*“ (Belgicko). Preto „*by sa mali vytvoriť alebo obnoviť pravidelné konzultačné mechanizmy medzi duchovnými, laikmi a rehoľníkmi, ktoré by zabezpečili transparentnosť, lepšiu komunikáciu a spoluzodpovednosť*“ (Škótsko).

85. Najpodstatnejšou črtou, na ktorú upozorňujú mnohé príspevky, je spojenie medzi autoritou a načúvaním, v súvislosti s ktorým teologická tradícia odkazuje na pojem *sensus fidei fidelium* (zmysel viery veriacich). Na to kladie Synoda 2021 – 2024 obnovený dôraz, čo „*je zdrojom veľkej radosti, povzbudení a nádeje pre všetkých, ktorí milujú Cirkev ako Boží ľud*“ (Írsko).

3.7 Jednota v rôznosti: vzťah medzi miestnym a univerzálnym

86. Európske kontinentálne zhromaždenie v Prahe bolo príležitosťou zažiť jednotu v rozmanitosti. „*Rozmanitosť v Katolíckej cirkvi je bohatstvom. Ako vieme, existujú dve plúca, katolícke východné a katolícke západné. Každé z nich má svoj vlastný spôsob myslenia, reči, a dokonca aj riadenia*“ (Cyprus). Synodálna cesta bola príležitosťou uvedomiť si a oceniť túto rozmanitosť: „*Hoci stretanie sa a dialóg neboli vždy jednoduché, mnohí ruskí katolíci vnímali synodálny proces ako obohacujúci a užitočný. Umožnil im objaviť, že v Kristovi je Cirkev jedna rodina a že je bohatstvom byť multietnickým, multikultúrnym a multiobradovým spoločenstvom*“ (Rusko). Z toho vyplýva výzva „*viac zohľadňovať rozmanitosť spôsobov prežívania viery, čo sa podľa nášho názoru dobre prejavuje v docenení tak liturgických, ako aj teologických tradícií, ktoré sú zároveň zjednotené na základe jednej viery univerzálnej Cirkvi*“ (Mukačevo). Východné cirkvi si zachovali inštitúcie, ktoré vyjadrujú synodalitu Cirkvi a „*môžu priniesť do chápania synodálnej cesty Cirkvi mnoho pozitívnych prvkov, najmä prostredníctvom prispôbenia už existujúcich mechanizmov riadenia Cirkvi sui iuris*“ (Ukrajina, Gréckokatolícka cirkev). Avšak aj východné cirkvi sú vyzvané na obnovu existujúcich inštitúcií alebo tých, ktoré zanikli či sa prestali používať. Požaduje sa „*nielen vyťaženie synodálne obrátenie spoločenstva Cirkvi, ale aj prípadná revízia niektorých kánonických noriem, aby lepšie odrážali identitu Cirkvi a uľahčovali a podporovali jej poslanie na jej kánonických územiach i v diaspóre*“ (Rumunsko).

87. Výzva žiť jednotu v rozmanitosti rezonuje aj vtedy, keď sa cirkvi musia zaoberať otázkami, ktoré sa týkajú špecifickej situácie v konkrétnom čase, a preto si môžu vyžadovať odpoveď vychádzajúcu z daného kontextu: ide o otázku decentralizácie v Cirkvi, ktorá je

súčasne miestna i univerzálna. Je potrebné jasne a transparentne deklarovať, kto môže rozhodovať o akej otázke na miestnej, regionálnej alebo celosvetovej úrovni. Početné príspevky vyzývali k vytvoreniu adekvátnych kánonických inštitúcií a štruktúr, ktoré by pomohli uviesť synodalitu do praxe, aby na každej úrovni prebiehali procesy rozlišovania autenticky synodálnym spôsobom.

88. Aj vzhľadom na pozitívne skúsenosti z pražského zhromaždenia zaznel konkrétny návrh na zriadenie cirkevného zhromaždenia pre Európu, ktoré *„by sa mohlo uskutočniť v roku 2025. Šesťdesiat rokov po vyhlásení koncilovej pastorálnej konštitúcie Gaudium et spes by sa toto cirkevné zhromaždenie mohlo stretnúť, aby sa podelilo ,o radosti a nádeje, bolesti a úzkosti ľudí našej doby‘. Mohli by sme načúvať volaniu chudobných a zeme v Európe a vo svete, mohli by sme sa modliť a spoločne pracovať na spravodlivosti a mieri“* (voľný vstup hosťa).

4. Perspektívy a priority

89. Počas dní konania zhromaždenia sme zažili duchovnú skúsenosť, na základe ktorej sme si prvýkrát uvedomili, že je možné stretnúť sa, počúvať sa navzájom a viesť dialóg, vychádzajúc z našich rozdielov a prekonávajúc mnohé prekážky, múry a bariéry, ktoré nám do cesty postavili naše dejiny. Musíme milovať rôznorodosť v našej Cirkvi a podporovať sa vo vzájomnej úcte, posilnení vierou v Pána a mocou jeho Ducha.

90. Preto chceme naďalej kráčať synodálnym štýlom: skôr ako za metodiku ho považujeme za spôsob života našej Cirkvi, spôsob spoločného rozlišovania a tiež rozlišovania znamení čias. Konkrétne chceme, aby toto kontinentálne zhromaždenie nezostalo izolovanou skúsenosťou, ale aby sa stalo pravidelným stretnutím, založeným na všeobecnom prijatí synodálnej metódy, ktorá prenikne všetky naše štruktúry a postupy na všetkých úrovniach. Týmto štýlom bude možné zaoberať sa otázkami, v ktorých naše úsilie musí dozrieť a zintenzívniť sa: sprevádzanie zranených ľudí, protagonizmus mladých ľudí a žien, otvorenosť voči učeniu sa od ľudí na okraji a pod.

91. Synodálny štýl tiež umožňuje riešiť napätia z misijnej perspektívy bez toho, aby sme boli paralyzovaní strachom, ale naopak, aby sme z nich čerpali energiu pokračovať na ceste. V našej práci sa objavili najmä dve napätia. Prvé nás povzbudzuje k jednote v rozmanitosti, a tak sa vyhýba pokušeniu uniformity. Druhé spája pripravenosť prijímať iných (ako svedectvo Otcovej bezpodmienečnej lásky k svojim deťom) s odvahou hlásať pravdu evanjelia v celej jej šírke. Je to Boh, ktorý sľubuje: *„Milosrdenstvo a vernosť sa stretnú“* (Ž 85, 11).

92. Vieme, že toto všetko je možné, pretože sme to zažili počas tohto zhromaždenia, ale ešte viac preto, že o tom svedčí život cirkví, z ktorých pochádzame. Máme tu na mysli najmä ekumenický a medzináboženský dialóg, ktorého ozveny silno zaznievali v našej práci. Predovšetkým však veríme, že je to možné, pretože ide o milosť: budovanie čoraz viac synodálnej Cirkvi je vlastne spôsobom, ako vyjadriť rovnosť dôstojnosti všetkých členov Cirkvi, založenú na krste, ktorý z nás robí Božie deti a údy Kristovho tela, spoluzodpovedné za jediné poslanie evanjelizácie, ktoré Pán zveril svojej Cirkvi.

93. Sme presvedčení, že pokračovanie Synody 2021-2024 nás môže podporiť a sprevádzať najmä tým, že sa bude počas synodálneho zhromaždenia v októbri 2023 zaoberať určitými prioritami:

- prehliadť prax, teológiu a hermeneutiku synodality. Musíme znovu objaviť niečo, čo je starobylé a čo patrí k povahe Cirkvi, pričom je to vždy nové. To je úloha pre nás. Robíme prvé kroky na ceste, ktorá sa pred nami otvára, keď po nej ideme;
- venovať sa otázke významu Cirkvi ako celej služobnej, čo predstavuje rámec pre ďalšie úvahy o charizmách a službách (vysvätených a nevysvätených osôb) a o vzťahoch medzi nimi;
- preskúmať formy synodálneho výkonu autority, t.j. služby sprevádzania cirkevného spoločenstva a ochrany jednoty;
- objasniť kritériá rozlišovania v synodálnom procese a tiež to, ktoré rozhodnutia prislúchajú ktorej úrovni života Cirkvi, od miestnej po univerzálnu;
- prijať konkrétne a odvážne rozhodnutia o úlohe žien v Cirkvi a o ich väčšom zapojení na všetkých úrovniach Cirkvi, vrátane rozhodovacích procesov (robenie a prijímanie rozhodnutí);
- zvážiť napätie ohľadom liturgie, aby sa v synodálnom duchu Eucharistia stala prameňom spoločenstva;
- podporiť formáciu celého Božieho ľudu v synodalite, s osobitným zreteľom na rozlišovanie znamení čias a s ohľadom na plnenie spoločnej misie;
- obnoviť živý zmysel pre misiu, preklenúť priepasť medzi vierou a kultúrou a nájsť jazyk schopný účinne spojiť tradíciu a obnovu, aby bolo možné znovu prinášať evanjelium do srdca ľudí, ale predovšetkým kráčať s ľuďmi namiesto toho, aby sme hovorili o nich alebo k nim. Duch nás žiada, aby sme v našej Európe načúvali volaniu chudobných a zeme, a najmä zúfalému volaniu obetí vojny, ktoré žiadajú spravodlivý mier.

94. Láska k Cirkvi, k bohatstvu jej rozmanitosti, nie je žiadnym samoúčelným sentimentalizmom. Cirkev je krásna, pretože Pán ju túži mať takú, aby naplnila poslanie, ktoré jej zveril: ohlasovať evanjelium a pozývať všetky ženy a mužov, aby vstúpili do dynamiky spoločenstva, spoluúčasti a misie, ktoré sú zmyslom jej existencie, oživované večnou vitalitou Ducha. Milovať našu európsku cirkev preto znamená obnoviť naše úsilie vykonávať toto poslanie aj na našom kontinente, v kultúre poznačenej mnohými rozdielmi, ktoré si dobre uvedomujeme.

95. Zverme pokračovanie našej synodálnej cesty svätým patrónom a mučeníkom Európy!

Adsumus Sancte Spiritus!

Záverečná nóta biskupov

Ďakujeme Pánovi za skúsenosť synodality, ktorá nás – biskupov, kňazov, zasvätené osoby, laikov a laičky – po prvýkrát na kontinentálnej úrovni postavila bok po boku. Tešíme sa, pretože počas týchto dní v Prahe sme zistili, že spoločne prežité chvíle modlitby a ešte viac práca na zhromaždení boli hlbokou duchovnou a skutočne synodálnou skúsenosťou. Vzájomné načúvanie, plodný dialóg, rozprávanie o tom, ako naše cirkevné spoločenstvá prežívali prvú fázu synodálneho procesu a pripravovali sa na toto kontinentálne stretnutie, sú jasným znakom našej jedinečnej príslušnosti ku Kristovi.

Národné správy, práca v skupinách a mnohé príspevky, ktoré sme si vypočuli, sa spojili do záverečného dokumentu predloženého zhromaždeniu, ktorý bude príspevkom cirkví v Európe k vypracovaniu *Instrumentum laboris* synody. Ďakujeme všetkým, ktorí sa úprimne a s rešpektom k rôznym citlivým otázkam podelili o svoje skúsenosti; ďakujeme aj redakčnej komisii za veľký kus práce, ktorý pri príprave dokumentu odvieďa.

Ako ovocie tejto synodálnej skúsenosti sa my biskupi zaväzujeme, že budeme naďalej žiť a podporovať synodálny proces v štruktúrach a živote našich diecéz. Táto skúsenosť starostlivosti o celú Cirkev v Európe nás povzbudila v našom záväzku verne žiť naše univerzálne poslanie. Zaväzujeme sa podporovať pokyny Svätého Otca, Petrovho nástupcu, aby sme sa stali synodálnou Cirkvou, živou skúsenosťou spoločenstva, spoluúčasti a misie v Kristovi.

Chceme kráčať spoločne ako svätý Boží ľud, laici a pastieri, pútnici ulicami Európy, aby sme ohlasovali radosť z evanjelia, ktorá pramení zo stretnutia s Kristom, a chceme to robiť spolu s mnohými bratmi a sestrami z iných kresťanských denominácií.

Chceme sa neúnavne usilovať o zväčšenie priestoru našich stanov, aby naše cirkevné spoločenstvá boli miestami, kde sa každý cíti vítaný.

Praha, 11. februára 2023, na spomienku Lurdskej Panny Márie

Príloha B : Program zasadania

Miesto: OREA Hotel Pyramida Praha, Bělohorská 24, 169 01 Praha 6, Česká republika

Nedeľa

5. február 2023

Príchod

18:30 Odchod na svätú omšu

19:00 Otváracia svätá omša s vešperami v premonštrátskom opátstve na Strahove

Predsedaajúci: S. E. Mons. Jan Graubner, arcibiskup pražský

20:30 Večera v hoteli

Pondelok

6. február 2023

7:30 Svätá omša – hlavná sála

Predsedaajúci: kard. Jean-Claude Hollerich, generálny relátor Synody

8:15 Raňajky

9:00 Otvorenie zhromaždenia – hlavná sála

Moderátor: P. Antonio Ammiranti, zastupujúci sekretár a hovorca CCEE

Modlitba *Adsumus*

Pozdravy: Mons. Jan Graubner, arcibiskup pražský

Mons. Gintaras Grušas, arcibiskup vilniuský a predseda CCEE

kard. Mario Grech, generálny sekretár Synody

9:30 Pracovná metodológia zasadania

Dr. Mauricio Lopez Oropeza, člen pracovnej skupiny generálneho sekretariátu Synody

10:00 Duchovný úvod do zhromaždenia

Prof. Mons. Tomáš Halík, Univerzita Karlova, Praha

10:30 Prestávka

11:00 1. pracovné zasadanie

Moderátor: P. Antonio Ammiranti

13 príspevkov národných delegátov o otázkach z Dokumentu pro kontinentálnu etapu (DKE):
dva delegáti z každej biskupskej konferencie (6 min.)

Všetky príspevky musia byť v písanej forme odovzdané sekretariátu CCEE.

Po každých 4 delegáciách nasleduje meditatívna prestávka/modlitba 3 min.

12:30 Koniec pracovného zasadania

12:45 Obed

15:00 Práca v skupinkách – 1. otázka DKE

14 skupiniek zložených z 12 delegátov

Metóda duchovnej konverzácie

Skupinky sa budú v rovnakom zložení stretávať po celú dobu zhromaždenia.

16:30 Prestávka

17:00 1. pracovné stretnutie – hlavná sála

Moderátor: P. Antonio Ammiranti

Prednášanie výsledkov pracovných skupiniek v pléne (4 min. každá skupinka), voľné
príspevky (3 min.) a príspevky hostí (3 min.)

Príspevky pracovných skupiniek budú zaslané sekretariátu.

Po každom 5. príspevku meditatívna prestávka/modlitba 3 min.

19:00 Modlitba vedená bratmi a sestrami z komunity Taizé

19:45 Večera v hoteli

Utorok

7. február 2023

7:30 Svätá omša – hlavná sála

Predsedaajúci: kard. Marc Ouellet, prefekt Dikastéria pre biskupov

8:15 Raňajky

9:00 2. pracovné zasadanie – hlavná sála

Moderátor: dr. Mauricio Lopez Oropeza, člen pracovnej skupiny Generálneho sekretariátu Synody

13 príspevkov národných delegátov o otázkach z Dokumentu pre kontinentálnu etapu: dvaja delegáti z každej biskupskej konferencie (6 min.)

Všetky príspevky musia byť v písanej forme zaslané sekretariátu CCEE.

Po každom 4. príspevku nasleduje meditatívna prestávka/modlitba 3 min.

10:30 Prestávka

11:00 Práca v skupinkách – 2. otázka DKE

14 skupiniek zložených z 12 delegátov

Metóda duchovnej konverzácie

Skupinky sa budú v rovnakom zložení stretávať po celú dobu zhromaždenia

12:30 Koniec pracovného zasadania

12:45 Obed

15:00 2. pracovné zasadanie – hlavná sála

Moderátor: dr. Mauricio Lopez Oropeza

Prednášanie výsledkov pracovných skupiniek v pléne (4 min. každá skupinka), voľné príspevky (3 min.) a príspevky hostí (3 min.)

Príspevky pracovných skupiniek budú zaslané sekretariátu

Po každom 5. príspevku meditatívna prestávka/modlitba 3 min.

17:00 Prestávka

17:00 3. pracovné zasadanie – hlavná sála

Moderátor: dr. Beate Gilles, generálna sekretárka Nemeckej biskupskej konferencie

13 príspevkov národných delegátov o otázkach z Dokumentu pre kontinentálnu etapu: dvaja delegáti z každej biskupskej konferencie (6 min.)

Všetky príspevky musia byť v písanej forme zaslané sekretariátu CCEE

Voľné príspevky (3 min.) a príspevky hostí (3 min.)

Po každom 4. príspevku nasleduje meditatívna prestávka/modlitba 3 min.

19:00 Modlitba vedená predstaviteľmi Ukrajinskej gréckokatolíckej cirkvi

19:45 Večera v hoteli

Streda

8. február 2023

Raňajky

8:30 Modlitba vedená predstaviteľmi Konferencie európskych cirkví

9:00 Práca v skupinkách – 3. otázka DKE

14 skupiniek zložených z 12 delegátov

Metóda duchovnej konverzácie

Skupinky sa budú v rovnakom zložení stretávať po celú dobu zhromaždenia

10:30 Prestávka

11:00 3. pracovné zasadanie – hlavná sála

Moderátor: dr. Beate Gilles

Prednášanie výsledkov pracovných skupiniek v pléne (4 min. každá skupinka), voľné príspevky (3 min.) a príspevky hostí (3 min.)

Príspevky pracovných skupiniek budú zaslané sekretariátu

Po každom 5. príspevku meditatívna prestávka/modlitba 3 min.

12:30 Koniec pracovného zasadania

12:45 Obed

15:00 4. pracovné zasadanie – hlavná sála

Moderátor: dr. Mauricio Lopez Oropeza

Súhrn online pracovných skupiniek a voľné príspevky (4 min.)

Príspevky pracovných skupiniek budú zaslané sekretariátu

17:00 Prestávka

17:20 Odchod na svätú omšu

18:00 Svätá omša v pražské katedrále

Prítomní budú aj delegáti národnej synodálnej etapy v Českej republike

Predsedaajúci: kard. Mario Grech, generálny sekretár Synody

20:00 Večera v hoteli

Štvrtok

9. február 2023

7:30 Svätá omša – hlavná sála

Predsedaajúci: Mons. Jude Thaddeus Okolo, apoštolský nuncius v Českej republike

8:15 Raňajky

9:00 5. pracovné zasadanie – hlavná sála

Moderátor: P. Antonio Ammiranti

Predstavenie návrhu záverečného dokumentu a diskusia

10:30 Prestávka

11:00 5. pracovné zasadanie – hlavná sála

Schválenie záverečného dokumentu

12:30 Záver

Mons. Gintaras Grušas

12:45 Obed

Voľné popoludnie

19:30 Možnosť večere v hoteli

Stretnutie predsedov biskupských konferencií

Piatok

10. február 2023

Raňajky

9:00 Ranné chvály – hlavná sála

Predsedaajúci: kard. Juan José Omella Omella, predseda Španielskej biskupskej konferencie

9:30 Pracovné stretnutie – hlavná sála

Moderátor: Mons. Ladislav Nemet, podpredseda CCEE

Príspevky predsedov biskupských konferencií ku zhodnoteniu synodálnej skúsenosti na základe záverečného dokumentu kontinentálneho synodálneho zhromaždenia

11:00 Prestávka

11:30 Pracovné stretnutie – hlavná sála

Príspevky predsedov biskupských konferencií ku zhodnoteniu synodálnej skúsenosti na základe záverečného dokumentu kontinentálneho synodálneho zhromaždenia

12:45 Obed

15:00 Práca v skupinkách (4)

16:45 Koniec zasadania

17:15 Odchod na svätú omšu

18:00 Svätá omša s vešperami v benediktínskom opátstve na Břevnově

Predsedaajúci: Mons. Ladislav Nemet

20:00 Večera v hoteli

Sobota

11. február 2023

Raňajky

9:00 Ranné chvály – hlavná sála

Predsedaajúci: kard. Matteo Zuppi, predseda Talianskej biskupskej konferencie

9:30 Pracovné stretnutie

Moderátor: kard. Jean-Claude Hollerich, podpredseda CCEE

Prednesenie výsledkov práce v skupinkách v pléne

11:00 Prestávka

11:30 Pracovné stretnutie – hlavná sála

Prednesenie výsledkov práce v skupinkách v pléne

12:45 Obed

15:00 Záverečné stretnutie – hlavná sála

Predstavenie a schválenie komentára k záverečnému dokumentu

17:15 Záver

Mons. Gintaras Grušas, predseda CCEE

17:30 Odchod na svätú omšu

18:00 Svätá omša s vešperami v kostole Všetkých svätých

Predsedajúci: Mons. Gintaras Grušas

19:30 Recepčia na pražskom arcibiskupstve

Nedeľa

12. február 2023

Raňajky

Možnosť svätej omše v pražských kostoloch

12:00 Obed v hoteli

Odchod